

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatum Serie Vigessimvm-Octavvm De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

De Matrimonio clandestino. Pun. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76659)

padre, o fígale maldad de su cuerpo [Et] leg. 1. extenditur ad filios. Verum leges hae per 1.8. tit. 7. part. 6. cotre ete sunt si quidem ibi dicitur. [Mas] si por aliqua otra racon qualquier que no fuele de las sobredichas en estas leyes des heredade el padre a su hijo, nouladria el tal desheredamiento.] Et ita tenet Sanch. lib. 4. disp. 2. Molin. Theol. tract. 2. de iustit. disp. 176. pag. 109.

13. Dubitant autem Doctores, & merito, An leges hae, & aliae similes loquentes de penis appositis contrahenti matrimonium contra rationabilem voluntatem parentum iure Canonico sint abrogatae. Affirmant abrogatas esse Panormit. alisque relatis Couarru. 2. p. de matr. cap. 3. §. 8. num. 5. Cuiac. 3. de serm. cap. 6. Azor. 1. p. lib. 5. in iust. cap. 2. §. pag. 473. Sanch. lib. 4. disp. 2. §. num. 2. Vazquez disp. 4. de matr. cap. 2. numero 24. Galpar Hurtado. disp. 6. de iustit. §. num. 3. Moutentur, quia ius Canoniceum summam libertatem in matrimonio contrahendo requirit, idcirco penam sponsalibus appositam annullat. *de sponsal. de hereditate* autem grauiissima pena est libertati matrimonij maxime obstant. Praterca condere leges circa matrimonium, & de illarum obseruatione iudicium ferre potestatis Ecclesiasticae est, non civilis. *cap. 1. raim de Ordine regni. & capite causam et 2. Qui filij sint legitimi. cap. de sponsalibus.*

14. Verum contraria sententia mihi probabilior est, quam defendunt Iohes Clarus *pract. q. 82. num. 12. Sotus in d. d. 29. q. 1. ad 4. Ant. Gomez ad leg. 19. Tauri, num. 2. Molina Iulian. tit. 2. de iustit. disp. 176. num. 24. pag. 103. Ferdinand. Rebell. de matr. qui §. 14. sect. 3. Petr. Gregor. lib. 1. serm. cap. 3. num. 2. Basil. Ponce. lib. 2. de matrim. cap. 1. numero 29. & alij plures ab eisdem relati Mouteur, qui appositio penae filiae nubenti contra voluntatem parentis rationabilem, maxime si nubit indigno, & luxurioso vitam degat, non est causas matrimoniales iudicare, neque matrimonij contractus impedire, sed bono filiorum prouidere, & coniugij abusu impetire, inimicitias, odia, & dissensiones vitare, quae regulanter ex matrimonio contra voluntatem parentum intro omni solent. Adde hanc exheredationem non penam, sed penam negationem esse iudicandam, quippe filius iure naturae solum debent alimentaria, quae illis ad vitam necessaria funtione: harriditas autem, & successio iure postico est introducta. Merito ergo ius ipsum posticum praedictam successio nem denegare potest filius voluntati parentum iusta iure tam graui contradicentibus, si uel solent maiorans denegari iis qui in pauperes nuptias contrahunt.*

15. Hinc contraria ratio soluta manet, nam esto exheredatio penam sit, non tamen est constituta ad impediendum matrimonium, sed ad impediendum illius abutium. Neque Textus in *cap. prima, de sponsal.* nobis aduersatur, ibidemini prohibetur pena conuentionalis apposta recedentibus a matrimonio yconque contracto, ex qua prohibitione non licet inferre prohibita esse penam appositam nubentibus contra naturam voluntatem parentum, quia haec appositio penae nullum matrimonio praedictum affert, sed potius eius finem promouet, & contrahentium bono, Reipublicaeque paci consulit.

16. Causae autem iustae, ut filia a parentibus exheredari possit, succedunt ut ei alimenta denegentur, prater ea quae ad vitam sustentationem sunt necessaria, ut recte docuit Molin. *de iustit. disp. 16. §. in fine. & disp. 176. n. 20. pag. 109. Quinimo tenet Molina Turista, lib. 2. de primogen. cap. 16. num. 3. & probabile reputat Sanch. lib. 4. disp. 26. num. 1. licitum esse praedictae filiae alimenta denegare. Sed rectius Couarru. 2. p. de matr. cap. 3. §. 8. n. 17. Sanch. lib. 4. de matr. disp. 26. n. 1. Molin. Theol. *supra.* Gutier. *de matr. cap. 7. num. 4.* contrarium firmant, ita quod alimenta iure naturae debita sunt, quae denegari non debent ob id quod licite filij praestare possunt.*

17. Filiae vero minori 25. annis nubenti absque patris consensu, & sine promissione dotis non tenetur pater dotem constituere, etsi digno nubat, si aliunde habet bona, quibus sustentari possit, ut probabiliter defendit Couarru. 2. p. de matr. cap. 3. §. 8. num. 8. Sanch. *disp. 26. num. 17.* Colligiturque ex *leg. 8. tit. 1. part. 4.* Eo quod tuerentiam debitam patri non habuit. Sed contrarium satis probabile est, siquidem dos non solum ad vitam sustentationem conceditur, sed ut onera matrimonij portari possint facilius iuxta Textum in *cap. salu. vider. de iustit.* At pater tenetur dotare filiam, etiam si aliunde habeat alimentaria, & dotem non promiserit, ut docet Glossa in *cap. de nuptiis, in fine §. 6. q. 1. & decidi videtur leg. 8. tit. 1. part. 4. ibi: [El] padre quando casa suya en su poder, quier a ella algo de luyo o de otra parte o non tenendo es el padre de la casa, & de la dotar.] Ergo ipsa nubens digno recte negotium patris gessit, fecit enim quod ipse pater facere tenebatur. Non ergo conueni potest de matrimonio contracto a filia absque eius consensu, & consequenter nec penam priuationis dotis luere debet.*

18. Verum si filia maior sit 25. annorum, etiam si indigno absque patris consensu nubat, tenetur pater eam dotare, quia ipsi patri tribuendum est quod indigno nupserit, cum tam

longo tempore matrimonium distulerit: fauetque lex regia *5. tit. 7. part. 6.* Et tradit alius relatis Sanch. *dicta disp. 26. num. 17.* Quod tuerentiam limitandum, ut solum concederetur dos necessaria ad vitam sustentationem tam ipsius, quam viri, quia licet culpam metalem in contrahendo matrimonio cum indigno non commiserit, ac commisit civilem, & polinac graui nota parentem, & familiam afficiens, ob quam causam merito potest priuari alimentis, & dote, quae nec promissa est, nec iure naturae debetur, ut bene iudicat Sanch. *num. 18. in fine.* Vide Couarru. & Gutier. & Molinam *loc. alleg.*

PUNCTVM XIII.

De matrimonio clandestino.

§. I.

Quid sit matrimonium legibus Ciuilibus, Ecclesiasticisque punitum?

- 1. Duplex est species matrimonij clandestini.
2. Quae sit differentia inter has species?
3. Matrimonium omnis denunciacionibus culpabiliter celebratum penae clandestini matrimonij iussit.

1. Etsi aliqui Canonista plures species matrimonij clandestini enumerent, verior sententia affirmat solum duplicem speciem legibus ciuilibus, Ecclesiasticisque punitam enumerandam esse, nempe si matrimonium fiat sine Parocho, vel testibus, vel si fiat omnis denunciacionibus, ut bene comprobant Sotus in d. 18. q. 1. art. 1. paulo post princ. Salzedo in *pract. crimin. c. 3. in princ.* Sanch. lib. 3. disp. 1. n. 3. Gutier. lib. 2. *pract. q. 4. num. 13. & de matr. c. 5. num. 1.* Coulin. *disp. 27. in princ.* Neque ab hac clandestinitate excusatur matrimonium publice celebratum si ei Parochi, vel testium praesentia, denunciacionumque praemissio desit, quippe est factum omnibus a iure requisitis, quod sufficit, ut clam factum esse dicatur iuxta doctrinam Barr. in *leg. in. in princ. vers. qualiter ff. de ritu nuptiar.* Et tradit Glossa *cap. fin. verbo, clandestina, de clandestina. disponat. sit cap. 2. verbo publice. Qui filij sint legitimi.* Et docuit Gutier. lib. 2. *pract. q. 4. sub num. 3.* Et de matr. *cap. 5. num. 7.*

2. Inter has species clandestini matrimonij duplex est differentia; Prima, & praecipua, quod matrimonium sine Parocho, vel testibus contractum illis in locis, in quibus non habent Concilium publicatum est nullum est, & irritum; secus vero contractum omnis denunciacionibus. Secunda differentia est, quod penae impositae tum in *leg. 49. Tauri exheredationis*, quae est *lex 1. tit. 1. lib. 5. recopilat.* tum in aliis antiquis [Textibus] *de clandestina. de sponsal.* locum non habeant comparatione matrimonij clandestini, quod nullum est, quia spectabant matrimonium clandestinum, quod verum matrimonium esset, non vero matrimonium quod nullum est, nullamque obligationem parit, ut recte considerantur Did. Perez, *1. tit. 1. lib. 5. ord. si item solent. Palacios Rubio leg. 49. Tauri. n. 3. & 4.* Et ibi Castillo *n. 17.* Matienzo *leg. 1. tit. 1. lib. 5. recopilat. gloss. 7. in fine.* Et ibi Azucedo, *n. 46.* Molina *de iura. t. 1. tract. 2. disp. 179. §. obserua.* Sanch. lib. 3. *disp. 2. num. 5.* Gutier. lib. 2. *pract. q. 4. n. 1. & de matr. c. 5. num. 3.* aduersus Gratian. *reg. 83. num. 11. & reg. 194. num. 9.* Zeuallos in *pract. qq. q. 5. numero 13.*

3. Matrimonium vero praesente Parocho & testibus celebratum omnis culpabiliter denunciacionibus, quia ex communi sententia clandestinum est, penas omnes contrahit, quae matrimonio clandestino iure antiquo impositae erant, ut colligitur ex *cap. fin. §. si quis vero de clandest. de sponsal.* ibi enim matrimonium clandestinum appellatur, cui monitiones non praemittuntur. Neque a Concilio Trident. hac in parte aliquid mutatum est, quin potius confirmatum *cap. 1. §. 1. sess. 24. de reform. matrim.* illis verbis: *Et Lateranens. Concilij vtiq; in heretico.* Et tradit alius relatis Sanch. lib. 3. *de matr. disp. 1. num. 7.* Gutier. lib. 2. *pract. quae §. 4. num. 8. & de matrim. cap. 5. num. 5.* Quae propter filij nati ex praedicto matrimonio illegitimi censendi sunt ex Textu in *cap. cum in iudicio. §. si quis vero, de clandest. de sponsal.* sicuti pluribus relatis docet Zeuallos in *his qq. pract. q. 697. num. 4.* Sanch. lib. 3. *disp. 1. num. 12.* Gutier. *cap. 5. de matrim. num. 8.* Sed vide quae diximus 2. part. *tract. 13. de benefici. disp. 4. pract. 1. §. 1. & leg. 4.* quae sunt dicenda §. vlt. huius Puncti. vbi de penis clandestini matrimonij.

Dixi omnis culpabiliter denunciacionibus, quippe si ex dispensatione Episcopi, vel alius ob causam urgentem omni tranatur, matrimonium clandestinum censendum non est, nec clandestini matrimonij penis afficiendum, ut bene aduertit Sanch. lib. 3. *disp. 1. n. 3.* Gutier. *de matrim. cap. 5. num. 4.*

§. II.

Qualiter poterit Ecclesia matrimonia absque Parocho, & testibus celebrata irritare?

1. *Matrimonia absque Parocho, & testibus celebrata valida fuisse, & esse illis in locis, in quibus Concil. non est receptum.*
2. *Concil. Trident. irrita fecit.*
3. *Qualiter hac potestate irritandi matrimonium gaudent Concil.*
4. *Satisfit objectionibus, quae proponi possunt.*

1. **C**eterum de fide est ante Trident. praedicta matrimonia valida fuisse, esseque in praesenti illis in locis, quibus Concil. Trident. publicatum non est, colligitur aperte ex Alexand. 3. cap. 2. de clandestin. desponsat. Et ex Trident. sess. 24. cap. 1. de reform. Culpa tamen lethalis ex praeccepto Ecclesiae erat sic contrahere, sicuti denotat Trident. loc. alleg. dicens: *Ecclesia semper hac matrimonia detestata est. Dixi ex praeccepto Ecclesiae, iure namque naturae vetus est contractum clandestinum prohibitum non esse, ut indicavit D. Thom. in 4. d. 28. art. 2. ad 3. Sotus ibi, quest. 1. art. 2. Conclus. 1. Et Caiet. 1. opuscul. tract. 12. de matr. quest. 2. Coninch. disp. 27. dub. 1. num. 4. concl. 1. Licet enim ex praedicto contractu plura inconuenientia regulariter oriantur, id tamen non est ratio ipsius contractus, sed ex prauo hominum affectu, & malitia, quod non est sufficiens, ut ipse contractus in se malus reddatur, sicuti excludo, & ex portatione armorum nocturna plura solene damna accidere, non tamen inde sit conclusa lege positua esse peccatum ludere, aut arma noctu portare, maxime si bonus assistat finis. Quare infideles clam contrahentes non peccant mortaliter, si ex tali contractu nullum graue damnum timeatur, ut bene Sotus supra, concl. 1. Petrus de Ledefina d. 45. art. 5. pag. 171. Caietano & Coninch. locis alleg.*

2. Haec igitur matrimonia clandestina Trident. Concilium irrita fecit non absolute, sed illis in locis, quibus ipsum Concilium publicatum est post mensem à die publicationis, ut constat ex sess. 24. cap. 1. de reformat. ibi: *Qui aliter quam praesente Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos in praesenti decreto irritos facit, & annullat. Et in fine inquit. Decernit insuper, ut huiusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die primae publicationis in eadem Parochia factae numerandos. Ex quibus verbis constat duplici ex capite Ecclesiam hac matrimonia clandestina irrita fecisse, primo directè, annullando ipsum contractum, secundo indirectè inhabilitando personas.*

3. Quod autem Ecclesia hac gaudeat potestate coniunctur hac ratione. Respublica ciuili nulla alia de causa irritare subditorum contractus potest, nisi quia ei subdantur in ordine ad commune bonum, politicamque gubernationem, idè què impediunt, ne minores absque auctoritate tutorum dominium suorum bonorum in alios transferre possent, neue maioratu gaudentes illum alienarent. Sed Ecclesia potestatem habet super fideles, ut eos regere, & gubernare possit, prout ipsis, & communique bono expedire iudicauerit, poterit ergo in ordine ad huiusmodi finem contractus alios validos, & legitimos irritos, & nullos facere, uti fecit irritam commutationem symoniacam beneficiorum, cap. olim, & capite questum de rerum permutat. & professionem in religione emissam ante decimum sextum annum, & nouitatum expletum, ut habetur in Concil. Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 16. Simili modo probatur habere Ecclesiam potestatem reddendi personas inhabiles ad sic contrahendum. Cum Respublica ob potestatem quam erga subditos habet reddere possit aliquos inhabiles ad contractus, ut patet in muliere, quo non potest absque licentia viri, & in minoribus, & prodigis, qui nequeunt absque auctoritate tutorum celebrare contractus, suntque inhabiles ad sic contrahendum. Quid mirum si Ecclesia suos subditos inhabiles reddiderit ad matrimonia clandestina contrahenda, praecipue cum notum omnibus sit consanguineos ex constitutione Ecclesiae redditos esse inhabiles ad contrahendum inter se absque dispensatione, tototit. de cognat. Spirit. Et tit. de consang. & affinit.

4. Neque his obest quòd matrimonium non tantum sit contractus, sed etiam sit Sacramentum, & Ecclesia substantiam Sacramentorum mutare non possit, ut decisum est in Conc. Trid. sess. 21. cap. 2. Non enim potest Ecclesia facere vi panis, & vinum materia Eucharistiae non sit. At contractus celebratus inter virum, & feminam absque Parocho, & testium praesentia materia & forma fuit Sacramenti matri-

monij, ergo Ecclesia non videtur potuisse praedictam sufficientiam derogare. Non inquam obest, fatore namque non potuisse Ecclesiam mutare materiam, & formam propriam, & formalem Sacramentorum; contractus clandestinus absque Parocho, & testium praesentia non fuit materia, & forma Sacramenti matrimonij, nisi ex suppositione quòd esset contractus legitimus, & à legitimis, & habilibus personis ad sic contrahendum celebratus. Cum ergo poterit Ecclesia praedictum contractum illegitimum reddere, & personas ad sic contrahendum inhabiles constituere, potuit materiam Sacramenti matrimonij non proximam, & formalem, sed remotam mutare. Sicuti si posset Ecclesia efficere, ut hic panis iam non esset panis, & haec vox *Corpus* non significaret corpus, consequenter efficere posset indirectè, & remore, ut illud quod erat materia Sacramenti iam non esset, non quidem per mutationem materiae, sed per illius fundamentalem destructionem.

Neque item obest, quòd praesentia Parocho, & testium ad solemnitatem contractus videatur requirita non ad illius essentiam, sicuti plures condiciones requiruntur in testamentis, & in alienatione rerum Ecclesiae. Non inquam obest, nam esto ad solemnitatem contractus matrimonij requiratur praesentia Parocho, & testium, requiritur tamen ad solemnitatem non extrinsecam, sed intrinsecam, & essentialiam ipsius contractus, & sine qua contractus validus esse nequit. Secus vero contingit in aliorum contractuum solemnitatibus, quae non tam pro foro interno, quam externo exiguntur, idè què est validi sint in foro interno, solui in externo possunt: ac matrimonium femel in foro conscientiae validum, nequit in exteriori foro solui.

§. III.

Qualiter denunciations matrimonio contrahendo praemittendae sint?

1. *Proponitur decretum Trident.*
2. *Ter contrahentes denunciandi sunt in propria Parochia.*
3. *Item tribus diebus continuis, vel festiuis sunt denunciandi.*
4. *Sub qua culpa praedicta obligent.*
5. *Aliquando absque culpa possunt contrahentes propria auctoritate ommissis denunciationibus contrahere.*

1. **T**rident. Conc. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimonij, vel legis sacri Concilij Lateranen. inhaerens praecipit, ut in posterum antequam matrimonium contrahatur ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solemniam publicè denuncietur inter quos matrimonium sic contrahendum, quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrandum matrimonium in facie Ecclesiae procedatur.

2. Ex quo Textu constat ter contrahentes denunciandos esse in propria Parochia, vnde si contrahentes ad duas Parochias pertineant, in vtraque parochia denunciandi sunt, alias non esset contrahens in propria Parochia denunciatus, neque fini Concilij satisfactum, qui est, ut impedimentum si forte adit detegatur, quòd rectè non praestaretur, si tantum in aliena Parochia ubi quis ignotus est publicaretur, ut rectè aduertit ex declarat. Cardinalium Segura 2. part. direct. iudic. cap. 16. num. 19. Henric. lib. 1. de matr. cap. 7. num. 2. Petr. Ledefin. tract. de matr. quest. 45. art. 5. punct. 3. & in sum. 1. part. de Sacram. matrimonij cap. 6. conclus. 7. vers. a se aduertit. Zetola prax. Episcop. 1. part. verbo Matrimonium. §. 3. Sanchez. lib. 3. disp. 6. num. 4. Rebell. lib. 2. de matr. quest. 7. num. 19. Reginald. prax. lib. 31. num. 225. Coninch. de Sacram. 1. 2. disp. 27. num. 46. dub. 5. Gutier. de matr. cap. 56. num. 5. Galpat Hurtado disp. 5. de matr. diff. 18. num. 61. Excipe tamen nisi in aliquo loco contrarium esset consuetudine receptum, quòd mihi est ignotum, tamen si de aliquibus testetur Laym. lib. 5. tract. 30. de matr. 2. part. cap. 4. num. 9.

3. Secundo constat tribus diebus continuis, & festiuis denunciandos esse: continuis, inquam, qui sibi non succedunt immediatè, aptius enim detegatur impedimentum, si inter vnam, & aliam denunciationem tempus aliquod est breue intercedat, uti bene docuit Egid. Coninch. disp. 27. num. 47. dub. 5. Petr. Zenedo collect. ad decret. 5. num. 58. num. 11. Sanchez. disp. 6. num. 8. Gutier. cap. 56. num. 6. Hurtado difficultat. 18. num. 60.

Tertio constat debere fieri in Ecclesia inter Missarum solemniam à Parocho, vel alio ex Parocho licentia, tum ob decentiam, & maiorem matrimonij Sacramenti reuerentiam. Tum quia regulariter omnes Prochiani ibi assistunt, qui impedimentum (si est) denunciare possunt.

4. Sed an praedicta omnia sub graui culpa obseruanda sint; non conueniunt Doctores. Quippe omissionem vnius tantum denunciationis aate vel post, ante consummationem matri-

matrimonij, quando non præsumitur impedimentum, censent aliqui graues Doctores leuem esse materiam, neque excedere veniale culpam, vt videre est in Petro de Ledesim. tract. de matr. qua. 5. art. 5. p. 1. dub. 1. conclus. 3. Sanch. lib. 3. disp. 5. num. 7. Rebell. lib. 2. qua. 7. num. 10. Galpar Hurtado diffinit. 18. num. 59. At vt bene Aegid. Coninch. disp. 27. dub. 5. conclus. 3. absque graui causa hæc doctrina admitti facile non debet. Deinde si vno, vel altero die festo etiam non immediato denuntiationes intermitantur, vel e contra si ita continuæ, & successiuæ denuntiationes fiant, vt nullus diei sit intermissio, non videtur grauis materia ad peccatum mortale sufficiens, sicuti docet Sanch. & alij nuper relati. Quinimo à mortali excusandum est, si tribus diebus etiam non festiuis, sed feriatis stante magno populi concursu proclamationes fierent, vt docuit Sanch. lib. 3. disp. 6. num. 9. Reginald. lib. 1. num. 27. Gutier. tract. de matr. cap. 56. num. 8. Hurtado dicta diffinit. 18. Layman, tract. 10. de matr. 2. part. cap. 4. num. 10. Qui id ipsum docent, esto proclamationes fierent extra Ecclesiam in locis competentibus, vt in prædicationibus magna populi copia conflueret, eo quod fini Concilij qui est vt matrimonium contrahentium ad multorum notitiam penetrari fiat satis, si diebus feriatis, vel in loco publico, vbi ingens populi concursus adest publicetur.

Quod si contingat casus, in quo matrimonium statim contrahi bono communi, vel speciali contrahentium expediat maximè, neque sit recursus ad Ordinarium, qui in prædictis denuntiationibus dispense, poterunt contrahentes absque vlla culpa matrimonium contrahere coram Parocho, & testibus, Parochusque, & testes adesse poterunt quia leges Ecclesiasticæ non censentur rigore obligare, vt bene docent Sotus in 4. d. 2. q. 1. art. 2. conclus. 3. §. ex his Ludouic. Lopez 1. p. inferit. cap. 39. §. ex prædictis. Coninch. disp. 27. de matr. dub. 5. num. 52. Sanch. alius relatus, lib. 3. disp. 10. num. 27. Paul. Layman, tract. 10. 2. part. cap. 4. num. 10. Indicat Gutier. cap. 57. de matr. num. 6.

§. IV.

Qui possint in denuntiationibus dispensare & quæ sit causa legitima dispensationis?

1. Ordinarius potestatem habet in denuntiationibus dispensandi.
2. Vicarius Episcopi hanc potestatem habet ex vi vicariatus, etsi alij negent.
3. Parocho non est datum in his denuntiationibus dispensare.
4. Potestas dispensandi in his denuntiationibus delegari potest.
5. Nequit Ordinarius dispensare absque causa cognitione.
6. Non est opus iudicialis cognitio.
7. Quid sine causa iusta ad dispensandum?
8. Proprietas sigillatim causæ dispensationis.
9. Quid Ordinarius obseruare debeat, antequam dispense.

1. Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. hanc potestatem concedit Ordinario, ibi: Nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt denuntiationes omittantur. Nominè Ordinarij non solum Episcopus, vt de se constat, sed Abbates, Priores, alique plures iurisdictionem quasi Episcopalem habentes intelliguntur, vt bene tradunt Nauarr. sub tit. de sponsalib. in 2. tit. cons. 5. & sub tit. de clandestina desponsat. in 2. edit. cons. 1. Henriq. lib. 11. cap. 5. num. 5. Rodrig. 1. 1. sum. cap. 217. num. 4. 3. edit. Sanch. disp. 7. num. 4. Quocirca Magister Scholæ Salamanticensis poterit in his denuntiationibus dispensare cum Scholasticis, qui in matricula descripti sunt, vt docuerunt Rodrig. & Sanch. supra. Et Gutier. de matr. cap. 56. numero 9. Idem testatur de Commendatario perpetuo ob iurisdictionem quam habet Nauarr. dicto cons. 2. de clandestina desponsat. Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 8. numero 28.

2. Vicario Episcopi ex vi vicariatus absque speciali delegatione hanc potestatem denegant Henriq. lib. 11. de matr. cap. 5. Basil. Ponce lib. 5. cap. 3. Anton. Gomez in explicat. cruciat. cap. 4. qua. 4. Menoch. cons. 69. num. 5. §. volum. 1. & lib. 2. de arbit. casu. 4. §. n. 5. Cephalus, cons. 4. 2. 1. à num. 72. volum. 3. Pæzin, sue pract. 2. t. preiudicio 3. in fine. Spino, in speculo testament. gloss. 1. §. num. 29. Sed rectius eam illi concedunt Sanch. lib. 3. disp. 7. num. 10. Aegid. Coninch. disp. 27. num. 6. num. 55. Riccio in præc. decis. 2. §. 9. Galpar Hurtado disp. 5. diffinit. 19. num. 63. Zeuallos in suis pract. qq. qua. 604. num. 92. ad finem. Gutier. cap. 56. num. 11. quia Vicarius Episcopi est Ordinarius, quippe idem cum Episcopo tribunal constituit.

3. Parochum autem stante suspitione malitiosè impedimenti posse in denuntiationibus dispensare docuerunt Veracuz in appendic. ad speculum, dub. 1. Candelab. aureum. 1. part.

de matr. num. 243. Petr. de Ledesim. de matr. qua. 5. art. 5. circa 3. punct. dub. 1. eo quod Conc. Trident. Parocho commississe videatur. Nam postquam Concilium dixit Parochum debere contrahentes coniungere nullo opposito legitimo impedimento, subdit. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impediti posse, si tot præcesserunt denuntiationes, tunc vel vna tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. Cum ergo nullam Ordinarij mentionem fecerit Concilium, videtur negotium hoc Parocho remittere Contrarium tamen omnino tenendum est, non posse Parochum in his denuntiationibus dispensare, quia ante Trident. omnes fatentur non posse. Tridentinum verò decreta Lateranensis Concilij non mutant, sed potius illis inherens decisionem constituit. Neque verba relata contrarij indicant, supponunt namque denuntiationum dispensationem factam esse ab Ordinario, cuius iudicio ipsum Concilium negotium paulò inferius remittit, ibi: Nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt denuntiationes remittantur, vel exigere casum matrimonij contrahendi, & dispensationem obtineri non posse, iuxta ea quæ diximus §. precedenti in fine. Atque ita ex declaratione Cardinalium docuit Henriq. lib. 1. cap. 5. num. 5. Menoch. volum. consil. cor. 6. num. 61. Sanch. lib. 3. disp. 7. num. 17. Gutier. lib. 1. canon. qua. 5. cap. 1. num. 6. Et de matr. cap. 56. num. 12. Coninch. disp. 27. dub. 5. in fine numero 53. Paul. Layman, tract. 10. de matr. 2. part. cap. 4. num. 10.

4. An autem possit Episcopus, alique Prælati iurisdictionem quasi Episcopalem habentes potestatem dispensandi in his denuntiationibus delegare? Negant Menoch. dicto cons. 69. à num. 55. volum. 1. eo quod videatur electa industria personæ, siquidem eius iudicio, & prudentia Concilium hanc dispensationem remittit: at quoties ad aliquod munus industria personæ eligitur, nequit id munus delegari: cap. fin. §. is nitem, de offic. de leg. Item negotium hoc vt pote tangens causam matrimonialem videtur esse arduum, ergo censetur ad illud industria personæ eligi, vt pluribus comprobatur Menoch. de arbit. lib. 1. q. 54. num. 11. & qua. 68. num. 15. Et colligitur ex cap. is cui, de offic. deleg. lib. 6. Sed rectius firmant contrarium Cap. de testament. gloss. 1. §. num. 29. Sanch. lib. 3. disp. 7. num. 20. Zeuallos in suis qq. pract. qua. 604. num. 93. & 99. Gutier. de matr. cap. 56. num. 13. Reginald. lib. 3. 1. numero 235. in princ. Aegid. Coninch. disp. 27. num. 55. concl. 3. Quippe hæc potestas non Ordinariis, quatenus personæ singulares sunt, sed quatenus iurisdictione ordinaria gaudent, conceditur, ac proinde delegari potest. Non enim censetur electa industria personæ ex eo quod negotium arduum sit, eiusque prudentiæ commissum, si delegatio personæ incognitæ, & indeterminatæ fiat, sicuti contingit in presenti, sit enim omnibus Ordinariis tam præsentibus quam futuris. Adde ipsum etiam Vicarium generalem Episcopi posse hanc potestatem delegare, nam eodem non possit alium Vicarium constituere, cap. clericos de officio Vicarij; at potest vnam, vel alteram causam delegare, vt docet Glolla cap. 1. de officio Vicar. in 6. verbo, ipsius. Et tradit Sanch. dicto lib. 3. disp. 7. num. 21. Gutier. de matr. cap. 56. num. 13. Coninch. disputat. 27. dub. 6. num. 55.

5. Hanc autem dispensationem nequit Ordinarius facere absque iustæ causæ cognitione, committitur enim à Concilio illius prudentiæ, & iudicio. Quæ verba arbitrium prudentiæ, & ratione regulatum important, vt bene Menoch. de arbit. lib. 1. qua. 8. num. 26. quod nequit consistere absque iustæ causæ cognitione. Atque ita tenet idem Menoch. cons. 69. num. 62. Salcedo pract. cap. 37. §. dispense. Zeuall. pract. qua. 604. num. 103. Sanch. lib. 3. disp. 8. num. 1. Gutier. lib. 1. canon. qq. cap. 19. num. 4. & de matr. cap. 57. num. 1. & alij plures ab eisdem relati. Quocirca si absque vlla causa Ordinarius omnes denuntiationes omittendas permitteret. credo mortaliter peccaturum, quia potestate sibi concessa abutitur, vt bene Sanch. dicta disp. 8. num. 2. Neque eius doctrinæ aduersatur (quidquid dicat Gutier. d. cap. 57. num. 1.) quod aliquando permittitur Parocho absque graui culpa assistere matrimonio, cui vna denuntiatio ommissa est, & proceribus conceditur nulla præmissa denuntiatione matrimonium celebrare, quia ommissio vnius denuntiationis leuis materia censetur, dignitas verò Procerum causam indulgentiæ præstat.

6. Prædictæ iustæ causæ cognitio aliquibus Doctoribus videtur iudicialis futura, eo quod non solum pro conscientiæ foro, sed etiam pro foro externo deseruiat, sic docuerunt Henriq. lib. 11. 6. Et Segura Dagalos director iudic. 2. p. c. 16. n. 17. Sed oppositum vt probabilis defendunt Zeuallos in suis qq. pract. qua. 604. num. 104. Sanch. lib. 3. disp. 8. num. 4. Gutier. de matr. cap. 57. num. 2. Et lib. 1. canon. qq. cap. 19. num. 12. quia Concilium arbitrio Ordinarij remittit, quod sufficienter ratione regulari potest, si ex testibus etiam non iuratis agnoscant adesse causam remittendis denuntiationes. Neque hinc fit nullam esse differentiam inter hanc dispensationem.

& eam quæ datur pro conscientia foro: est enim lata differentia, quippe dispensatio pro conscientia foro ex sola relatione petentis, & affirmantis causam esse legitimam conceditur; secus vero hæc dispensatio, quæ aliunde, quam ex contrahentibus constare Ordinario debet causam dispensandi iustam fuisse.

7. Quæ sine causa iustæ ad dispensandum tradunt Doctores, ut videre est in Sylvest. verbo Matrimonium 6. quæst. 7. Zerola in praxi 1. part. verbo Matrimonium §. 9. Ludovic. Lopez, 1. part. instruat. cap. 87. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 8. num. 15. Henric. lib. 11. cap. 16. Sanch. lib. 3. disp. 9. Reginald. lib. 33. num. 214. Coninch. disp. 27. dub. 6. num. 57. concl. 5. Gutier. de matrim. cap. 57. à num. 3. Paul. Layman. lib. 5. tract. 10. 2. part. cap. 4. num. 11. Basil. Ponce, lib. 5. cap. 12. & alii. Nam licet Concilium solum timorem malitiosæ impeditenti ut causam iustam designaverit, quia tamen arbitrio Episcopi reliquit hanc dispensationem, potest Episcopus aliis ex causis vtpote iustis, & legitimis dispensationem concedere. Aduerto tamen aliquando causam adesse iustam, ut denuntiationes ad matrimonij contractum omnino omittantur, aliquando vero ut solum postponatur contractui, præmittanturque consummationi.

8. Prædicti Doctores plures specialiter causas designant, prima est, quam tradit Concilium, timor malitiosi impeditenti, id est quando iniquè, & contra rationem timetur matrimonium impediendum esse, hæc est sufficiens, ut postponatur denuntiationes. Secunda causa, ut omnino omittantur, est infamia, qualiter contingit, si diu existimari conjuges publicentur, ut bene testatur Gutier. de iuram. confirm. cap. 51. num. 12. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 83. num. 27. Coninch. disp. 27. dub. 6. num. 56. Valer. Reginald. lib. 33. num. 235. Tertia est disparitas conditionis, ætatis, diuitiarum, & qualitatis, ut docent Nauarr. cap. 22. num. 70. Salcedo, pract. cap. 73. ad finem. Spino de testam. gloss. 15. num. 18. Sanch. disp. 9. num. 3. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 83. numero 25. eo quod passim in circulis de eorum facto sermo habetur, quod pudorem ingerit, quæ causa regulariter est sufficiens ad omnimodam denuntiationem omissionem. Quarta & sufficiens ad integram dispensationem, est periculum animæ siue proprium, siue alienum, quale censetur esse timor grauis scandalis, quod inito statim matrimonio vitari potest, vel si contrahentes prauo se amore fuerint profecti, timeanturque in eo fore persecuturos, nisi matrimonium nulla dilatione facta contrahatur. Et idem est de meretrice in lupanari exposita, oportet enim permittere, ut matrimonium statim contrahatur, tum vt à malo statu desistat, tum ne ipsa, vel sponsus voluntatem contrahendi mutant. Sic Sanch. disp. 9. num. 17. alique Doctores superius relati. Quinta sufficiens ad postponendas denuntiationes, est legitimatio prolis in mortis articulo, & securitas decedendi in bono statu, ut ex communi omnium sententia testatur Couaruz. 2. part. de sponsalib. cap. 6. num. 11. Sarmiento, lib. 1. sect. cap. 6. num. 7. Henric. lib. 11. cap. 5. §. 6. Sanch. disp. 9. num. 19. Gratian. cap. 83. num. 16. Sexta sufficiens ad omnimodam dispensationem, est periculum cõmmandi matrimonium ante benedictionem nuptiarum, eo quod sit vicinum tempus in quo benedictiones nuptiales prohibentur, ut tradit Zerola, prax. Episc. 1. part. verbo Matrimonium §. 9. Reginald. lib. 33. num. 235. Sanch. disp. 9. num. 14. Egid. Coninch. disp. 27. dub. 6. num. 56. Septima sufficiens ad integram dispensationem denuntiationum est fauor in bono Ecclesiæ cedens, qualis sæpè censetur Magnatibus factus, si ab honore publicationis eximantur, vbi concedit Nauarr. cap. 16. num. 36. Sotus in 4. d. 28. quæst. 1. art. 2. post 3. conclus. Coninch. disp. 27. dub. 6. n. 57. Tandem quæcunque notabilis contrahentium commoditas siue temporalis, siue spiritualis præstat causam iustam omittendi, vel saltem postponendi denuntiationes, ut ex Doctoribus superius relatis facile colligitur. Illud verò est omnino aduertendum obligatum esse Ordinarium antequam dispense ne præmittantur denuntiationes inuestigare diligenter, tum an causa, quæ illi proponitur adit, tum ne contrahentes sint aliquo impedimento ligati; sicuti aduertit Sanch. disp. 9. num. 20. Coninch. disp. 27. dub. 6. num. 57.

§. V.

An teneatur Ordinarius aliqua ex supradictis causis concurrente dispensare, contrahentesque possint negata dispensatione contrahere?

1. Non est obligatus Ordinarius dispensare, nisi quando bono communi, vel particulari contrahentium maxime expedit.
2. Satisfit ciuidam obiectioni.
3. Quæ causa bono communi, vel particulari contrahentium maxime expeditur?

4. Si Ordinarius obligatus concedere dispensationem denegat, poterunt contrahentes omisso denuntiationibus contrahere.
5. Non potest Ordinarius pro iis dispensationibus aliquam mulctam imponere.
6. Aliquando denuntiationes ante consummationem matrimonij debent præmitti, si antea præmissa non fuerint.
7. Probabile videtur non esse peccatum mortale consummare matrimonium non præmissis his denuntiationibus, si contrahentes certi sunt nullum subesse impedimentum.
8. Non est peccatum mortale consummare matrimonium ante benedictiones Ecclesiæ.
9. Quibus coniugibus hæc benedictiones concedenda sint?

1. **E**T si plures Doctores relati à Sanch. lib. 3. disp. 20. num. 2. censent existente legitima causa dispensationis obligatum esse Ordinarium dispensare: at verius & receptius est solum hanc obligationem inesse quocies bono communi, vel particulari contrahentium maxime expedit prædictam dispensationem concedere, ut bene docent Sanch. lib. 3. disp. 10. num. 6. Gutier. lib. 1. canon. 99. cap. 20. num. 23. & de matrim. cap. 52. numero 4. Coninch. disp. 27. dub. 6. num. 57. Basil. Ponce, lib. 5. cap. 31. post medium. Quippe Prælati ex officio tenentur bono communi, & speciali subditorum prouidere, quare si dispensationem huic bono conuenientem denegent contra proprium munus grauer delinquit, poteritque a conuentione facta appellari, saltem quoad effectum deuolutionum, ut rectè notauit Gutier. de matr. dicto cap. 57. num. 5. Quod si pensatis omnibus non grauer bono communi, vel subditorum dispensatio conducit, sed leuiter tantum, censenda est gratiosa dispensatio, eo quod hæc leuis commoditas a bonitate compensatur obseruatione rigida legis communis. Probaturque potest hæc doctrina duplici Textu, primò ex cap. expulsi de cleric. ex communi. ministri. vbi inquit Pontifex, nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum. Expulsi verbum misericorditer; quod gratiam denotat, non obligationem, tamen causa iusta dispensandi subit, alia dispensatio concedi non potest, esset enim dissipatio, & abusus potestatis. Itemque cap. ut si clericus, de iudicij. §. de adulterij. libertati Episcopi relinquit dispensationem, vbi Glossa ait, dispensationem aliquando esse debitam, aliquando gratis fieri. Contra verò cap. cum ex eo, de Elect. in 6. vbi conceditur Episcopo, ut possit cum Clerico dispensare, ne septennio resiliat ob studiorum causam; Doctores communiter assentunt esse obligationem grauem dispensandi ob bonum commune, & speciale subditi, & quia in Textu causa exprimitur. Sic Ioann. Andr. Archidia. & Franc. ibi.

2. Neque obest, quod Concilium in grauissima causa malitiosi impeditenti arbitrio Ordinarij dispensationem remittat, ut inde inferatur nunquam Ordinarium obligatum esse dispensare, quia Concilium Ordinarium remittit iudicare, ad malitioso impedimento stante expedit, vel non expedit denuntiationes omittre, & eo quod alia via malitiosum impedimentum auferri possit. Non autem Ordinarium concedit libertatem negandi dispensationem, eo ipso quod iudicat matrimonium expedire, & malitiosum impedimentum alia via non posse tolli.

3. Quod si roges, Quæ causa ex supradictis expressis grauer, vel leuiter bono communi, vel particulari contrahentium conducatur? Breuiter respondeo omnes causas superius assignatas grauer bono communi, vel speciali contrahentium conducere, excepta tertia, quæ oritur ex verecundia ob disparitatem ætatis, conditionis, nobilitatis, vel diuitiarum, & excepta septima de gratia, & fauore Magnatibus faciendo quippe hæc due cause est iuste sint, non tamen ita graues, quia sæpè grauius vigeat, & Ecclesiæ conuenientius sit legem hanc Ecclesiasticam de denuntiationibus præmittendis obseruari, ut tradit Sanch. Coninch. Gutier. Basil. & alij supra.

4. Verum, si stante iusta causa, ob quam grauer bono communi vel particulari subditorum expedit dispensationem concedere, Ordinarius denegat, poterunt contrahentes omisso denuntiationibus contrahere, quia leges Ecclesiasticæ non obligant cum graui iactura, ut bene docent Nauarr. cap. 21. num. 70. Sotus in 4. d. 28. q. 1. art. 2. conclus. 3. Henric. lib. 11. cap. 5. num. 5. & cap. 5. n. 5. & alij relatis Sanch. disp. 10. n. 23. Gutier. de matrim. cap. 57. num. 6. Coninch. disp. 27. dub. 6. num. 59.

5. Modus ab Ordinario obseruandus in hac dispensatione, liberalis esse debet, atque aded nullam pecuniariam mulctam imponere potest, ut generaliter decium est à Concilio Trident. sess. 25. cap. 18. de reformat. Neque valet dicere grauis dispensationem concedi, tamen præcipitur dispensando, ut elemosynam alicui pio loco tribuat, quia esto dispensando nihil recipiat, at ob eius actionem onus dispensando imponitur: non igitur gratis, conceditur, sicut non concederetur gratis factum ei qui stipendium alteri dandum obligaretur, sicque omnes Doctores conueniunt non posse Episcopum concedentem dimissorias ad Ordines obligare ordinandum, ut pro dimi. sionis elemosynam pio loco largiatur, quia non est.

esse liberalis, & gratiosa dimissioarium concessio, vt exigit Trident. sess. 21. cap. 1. de reformat. Quod si iustus, cui est data potestas dispensandi, & commutandi conceditur ex Reg. cui licet, quod plus licet, vnde quod est minus, de Regulis in 6. Ergo esto via dispensationis non possit dispensare Ordinario? Respondeo ex concessa facultate dispensandi in lege non inferitur legem commutare posse: alias posset Episcopus denuntiationem omissionem permittere ex eo solum quod in pium opus obligationem commutaret. Et ratio est, quia ad commutationem legis requiritur, vt commutans potestatem habeat imponendi legem. Cum vero hanc non habeat inferior Pontifex, nequit legem à Pontifice laram in aliam materiam transferre. In voto autem licet ipse qui dispensat, & commutat, non habeat potestatem imponendi alteri obligationem voti, at ipse cui fit commutatio sibi imponit, legem vero nequaquam imponere potest. Vnde ex concessione ad dispensandum in lege non conceditur potestas ad illius commutationem. Pontifex vero, quia est supremus Legislator potest in suis legibus dispensare, earumque obligationem in aliam materiam commutare, quod est nouam legem edere iuxta Textum in cap. licet de feris. Cum hoc tamen statim dispensatio fiat ob aliquam causam ortam ex culpa imponi posse obligationem alicuius penam clarigenda, non quidem pro dispensatione, sed pro culpa commissa, & in penitentiam illius pro qua conceditur, sicuti aduertit Sanch. d. disp. 10. num. 10.

6. Ad extremum aduertendum est, si dispensatio facta est ab Ordinario non integre, sed solum pro matrimonij contractu obligatos esse contrahentes sub peccato mortali denunciations ante consummationem præmittere, nisi forte aliqua graui, & virgini causa excusetur: vt docuit Nauarr. cap. 16. num. 38. Sanch. lib. 3. disp. 1. num. 7. Gutierr. de matr. cap. 58. num. 1. & colligitur ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. vbi præcipit denunciations ante consummationem præmitti, nisi Ordinarius contrarium expedire iudicauerit, quod præceptum eam materiam grauem respiciat sub culpa mortali videtur obligare. Quare contrahentes quoties peccat, redduntque debium mortaliter peccat, vt potest contra legem grauem Ecclesiasticam procedunt, & quantum est ex se, periculo fornicationis exponuntur, eo quod poterunt esse impediti ad contrahendum, neque diligentiam iudicam præstiterint, quare se securos reddere debent.

7. Verum est prædicta sententia omnino tenenda, & consilanda sit, opposita tamen scilicet non esse peccatum mortale matrimonium consummare, quando contrahentes certi sunt nullum impedimentum subesse, vt probabilem defendit Man. Rodrig. in sum. c. 22. num. 7. & pluribus relatis Sanch. disp. 11. num. 2. eo quod Concilium iubeat denunciations præmitti, vt facilius de rege impedimento possit, si forte adsit. Quando vero contrahentes certi sunt nullum impedimentum adesse, cessat ratio legis, & consequenter ipsa lex videtur cessare. Sed negari potest rationem legis cessare, quippe lex de denunciations præmittendis non hunc, vel illum casum singularem spectat, sed omnes, in quibus mortale periculum est consummari matrimonium ab impeditis, si denunciations non præmittantur: alias si prædicta ratio effectus esset ad excusandum contrahentes, à denunciations præmittendis consummationi matrimonij, eadem excusati possent à præmittendis contrahendi, quod nullus dicit. Hentig. verò, lib. 11. cap. 16. num. 1. alique plures est admittunt esse peccatum mortale consummare matrimonium absque denunciationsibus, quando in eis integre dispensatum non est, at affirmant solum in prima copula, quando matrimonium consummatur peccatum committi, sed non in reliquis, eo quod cesset tale præceptum, vt vultur exemplo ieiunij, quod à bis comedente obseruari nequit, ideoque non peccat, est pluries postea comedat. Tridentinum namque solum videtur imperasse denunciations præmitti, tum matrimonij contrahendi, tum illius consummationi: at postquam consummationem est nullam de denunciationsibus præmittendis præceptum imposuit.

8. Quantum ad benedictiones Ecclesie vulgo velaciones amittit, ex ultimo ex se, & secluso scandalo peccatum mortale non esse, imò nec veniale consummare matrimonium illis non præmissis: eo quod Trident. sess. 24. cap. 1. loquens de iis benedictionibus hortatur fideles, vt eas consummationi præmittant. Ergo non præcipit, sed consiliat, consilium autem omittit ex se peccatum non est. Idemque videtur decium cap. nuptiar. 30. quæst. 1. vbi Nicolaus Papa postquam enumerauit concurrentia ad nuptias, & inter ea benedictiones solemnes, inquit, hæc omnia non seruare non est peccatum. Atque ita docent Nauarr. c. 22. n. 38. & 39. Covarr. 4. decret. 2. part. c. 9. §. 2. n. 2. Sotus in 4. d. 28. quæst. 1. art. in c. ad fin. Petr. de Lelic. de matr. quæst. 48. art. 5. punct. 3. dub. 1. Sanch. aliis relatis lib. 3. d. 12. n. 7. Coninch. disp. 27. dub. 8. in princ. vbi solum ratione scandalum peccatum agnoscit Gutierr. c. 58. de matr. n. 3. Paul. Laym. lib. 5. sum. tract. 10. 2. part. cap. 4. num. 13.

Ferd. de Castro. Sum. Mor. Part. V.

9. Hæ benedictiones ex antiquissima Ecclesie consuetudine primas nuptias, non secundas contrahentibus conferuntur, vt multis comprobatur Laym. dicto cap. 4. num. 13. Et probatur Textus cap. vir. 3. de secundis nuptiis. nam vt ibidem dicitur, res semel benedicta iterum benedici non debet. Consuetudo tamen obtinuit, vt quoties aliquis ex contrahentibus primò nuptas, etiam si alius viduus sit, eius nuptie benedicantur, quinimò si vnus ex sponsis etiam si vidui sint benedictiones non recipient, vtique benedici poterit ex consuetudine Ioann. XXI. sicuti probatur Hentig. lib. 1. cap. 2. num. 3. Covarr. 2. part. de sponsal. cap. 8. §. 11. num. 2. Nauarr. cap. 22. n. 83. Sanch. lib. 7. disp. 82. num. 11. Eman. Saa, verbo Benedictio. num. 2. Paul. Laym. dicto cap. 4. num. 13. Coninch. disp. 27. dub. 8. num. 72. Vide Gutierr. cap. 106. per totum, late hæc materiam disputantem.

§. VI.

An ex prædictis denuntiationibus teneatur qui impeditum agnouit, etiam si Patrochus sit, denunciare?

1. Impedimentum publicum, vel quod probari facile potest obligatus est quilibet denunciare.
2. Si impedimentum occultum fuerit, impetrataque fuerit dispensatio pro conscientia foro, nulla est obligatio denunciandi.
3. Si solum ex auditu nouisti, nec recordaris à quo acceperis, non es obligatus.
4. Si tu solus nosti impedimentum, & est infamatorium, plures negant re esse obligatum denunciare.
5. Oppositum verius est.
6. Contrahens tenetur facere impedimentum vel à contractu distare.
7. Soluuntur fundamenta nam. 4. adducta.

1. Certum est, si impedimentum publicum sit, vel probari facile possit obligatum esse quemlibet illius conficium denunciari; siquidem denunciatione impeditur, ne coniuges impediti contrahant. Sic Basil. Ponce, lib. 5. cap. 34. numero 3.

2. Secundò est certum, si impedimentum occultum sit, impetrataque fuerit dispensatio pro conscientia foro nullam esse denunciations obligacionem, quia nullum est impedimentum, ad cuius denunciations præceptum fertur, secus verò si publica esset vox de prædicto impedimento, quia eo casu dispensatio non prodest, sicuti aduertit Sanch. lib. 3. disp. 14. à n. 4. Gutierr. de matr. cap. 59. num. 13.

3. Tertio est certum, si solum ex auditu nouisti impedimentum, nec recordaris à quo acceperis non esse obligatum denunciare, quia ea denunciations nullius est virtutis, vt tradit Farinac. de re lib. 2. part. quæst. 69. n. 75. & seqq. Sanch. lib. 3. disp. 12. n. 7. Gutierr. c. 59. n. 12. quod procedit maxime quando impedimentum est infamatorium, nam si nullam infamiam irrogat, opprimè poteris illud denunciare, quia nullum est periculum in ea denunciations, & forte veritas manifestabitur, vt rectè aduertit Sanch. & Gutierr. supra. Econtra verò si recordaris à quo impedimentum acceperis, distinguendum est, si accepisti à persona fide digna, obligatus es denunciare, quia poterit Prælatum illam personam fide dignam citare eiusque testimonium recipere, vt bene tradit Nauarr. cap. 15. n. 45. Et cap. inter verba, carol. 66. num. 290. & seqq. Sanch. disp. 13. n. 7. Gutierr. c. 59. num. 10. Basil. Ponce, lib. 5. cap. 34. num. 1. Si verò à persona suspecta impedimentum acceperis, nulla tibi est obligatio denunciandi, maxime si impedimentum infamatorium sit, quia nullum est prædictum testimonium, Argum. c. licet ex quadam de Testibus. Et docuit Farinac. dicta q. 69. num. 85. Nauarr. Sanch. Gutierr. & Basil. loc. cit. Coninch. disp. 27. num. 62.

4. Quare difficultas eo procedit, An tenearis denunciare, si tu solus impedimentum noueris? Negant re esse obligatum, si impedimentum ex peccato procedit. Supplementum Gabrielis. d. 28. q. 2. art. 3. dub. penult. Maior. 4. d. 21. quæst. 2. argum. 3. Et de quocunque impedimento docet Eman. Saa, verbo, Matrimonium, num. 23. Basil. Ponce, lib. 5. c. 34. à num. 6. Mouentur primò, quia commune est neminem obligatum esse denunciare quod probare non potest ob periculum regurandi impostoris, & calumniatoris, vt docuit Nauarra, de restit. lib. 3. c. 1. in secundam edis. num. 358. Et aliis relatis Gutierr. lib. 1. canon. q. c. 1. n. 2. 1. Secundò, vel coniuges bona fide procedunt, ignorantibus se esse impedimento ligatos, vel mala fide procedunt, si adest bona fides nullum peccatum committunt in eo contractu, nullamque irreuerentiam Sacramento præstant, aut iniuriam irrogant, cum nullum efficiat Sacramento, proli autem nullum damnum inferunt, siquidem legitima est. Ergo ex nullo capite obligari potest ad denunciations faciendam, Si verò ex mala fide procedat

G coniuges,

conjuges, adhuc non videris obligatus, quia ex tuo dicto tantum nec probari impedimentum potest, nec matrimonium impediti: Capir. licet ex quadam, de testibus. Quod efficacius procedit, si impedimentum ex delicto procedat, non enim absque fructu alicui est irroganda infamia.

5. Ceterum verius est, & omnino consulendum te impedimenti conscium obligatum esse revelare, si praemissa correctione fraterna revelationem praestare potes absque tuo damno, tamen impedimentum probare nequeas. Sic Nauarr. c. 2. numero 83. Covarr. in 4. decret. 1. part. c. 6. §. 10. num. 21. Henric. lib. 11. cap. 14. num. 5. Sanch. alii relatis, lib. 3. disp. 13. num. 2. Gutier. de matrim. cap. 59. numero 9. Coninch. disp. 27. dub. 7. concl. 1. num. 61. Galpar Hurtado de matrim. disp. 5. difficult. 21. numero 75. Mouer, quia tuum dictum est insufficienti sit dissolvere coniunctos, at sufficiens esse videtur impedire, ne coniungantur ex Textu in cap. super eo, 22. de Testib. ibi: Super illa vero questione, quam fecisti, an mulier coniungenda non sit viro pro eo quod sola mater alterutrius eos esse consanguineos conficitur. Respondemus quod si non est firmatum inter eos eam matrem asseruerant ipsos esse consanguineos non debent coniungi, quia praesumptio est non motica, quod linea consanguinitatis attingant. Si vero matrimonium est firmatum, non debent sine plurium iuramento dissolvi. Vnde Glossa ibi inquit ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum. Deinde praecipue revelandi impedimentum astringeris, quoties commode potes revelare, tum ne contrahentes peccent, si mala fide procedant, tum ne irreverentia Sacramento fiat, tum ne proles sit illegitima. Si vero procedant bona fide astringeris ad impedimenti revelationem, ne contrahentes materiale peccatum committant, neve sit Sacramentum fictio, & proles ex se illegitima, & videretur difficultas, quae in ratificatione matrimonij intervenire solet detecto postmodum impedimento. Haec enim omnia sufficienter honestant impedimenti revelationem, tamen sub secreto acceptis, iuramentis non reuelaturum, ut bene notarunt Sanch. Gutier. Coninch. & alij supra.

Notanter dixi, si absque gravi tuo incommodo revelare impedimentum possis: quia si ex revelatione facienda graue damnum times, exularis, quippe leges Ecclesiasticae eo casu cessant: est enim lex Evangelica iugum suave, & onus leue, sicuti aduertit Sanch. dicta disp. 13. num. 10. & 23. Petr. Nauarra lib. 2. de resist. cap. 4. num. 228. Basil. Ponce, lib. 5. cap. 34. num. 2. Coninch. disp. 27. dub. 7. num. 61. Gutier. de matrim. cap. 79. num. 4. & alij ab eisdem relati. Deinde dixi correctionem fraternam praemittendam esse, si speratur ex ea fructus, id enim exigit charitatis regula vitare inquam inconuenientiam cum minori damno proximi, quod fieri possit, iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. quaest. 33. art. 8. Et tradit Sanch. dicta disp. 13. num. 5. Gutier. de matrim. cap. 79. num. 3. Petr. Nauarr. & Basil. Ponce, supra.

6. Ex quibus manifeste inferitur etiam ipsum contrahentem, si impedimenti conscius est, teneri fateri, vel a contractu desistere, quia inique, & iniuste se ingerit contractui, quem celebrare iure nequit, uti bene comprobant variis Textibus, & ratione Henric. lib. 10. de Sacramento Ordininis cap. 18. num. 2. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 14. Aegid. Coninch. disp. 27. dub. 7. concl. 2. num. 63.

7. Neque argumenta num. 4. adducta vrgent. Ad primum facerit illam doctrinam veram esse, cum ad punitionem proceditur, secus, quando ad vitanda damna, vel peccata lex fertur, & obligatio reuelationis imponitur. Ad secundum constat ex probatione nostrae sententiae ad impediendum matrimonium sufficiens esse dictum vnius testis. Adde etiam ad impediendum matrimonium non sufficeret vnius testis dictum, sufficit autem, ut Iudex ex officio contrahentes vrgat, & inquisitionem diligentem faciat, quibus forte detegatur impedimentum. Tandem impedimentum, quod credis te solum nosse, forte est aliud qui agnoscat, cuius manifestatione optime probabitur. Quare ut sententia Basil. Ponce aliquam probabilitatem videatur habere, debes certus esse nullum alium à te impedimentum nosse, utaque reuelationem nullius fore utilitatis, quod vix accidere potest. Ex quo constat quam leui fundamento ductus procefferit Bassilius aduersus commune, certamque sententiam: neque hoc mirum esse debet, cuius finis in scribendo non tam veritatem inuestigare, quam Thom. Sanch. dictis contradicere videtur.

§. VII.

Qua ratione Parochus, & Ordinarius se gerere debeant, cum opponitur impedimentum matrimonio contrahendo, aut ipsi norunt?

1. Nullo impedimento apposito factis denunciationibus ad matrimonium procedendum est.

2. Apposito impedimento debet Parochus contrahentibus matrimonium interdicere.
3. Si Parochus nouit impedimentum extra confessionem, & matrimonium publice petatur, negare tenetur, & rem ad Ordinarium deferre praemissa correctione fraterna.
4. Soluitur quaedam obiectio.
5. Si in confessione tantum nouit impedimentum, non potest matrimonium contrahentibus denegare.
6. Delato impedimento ad Ordinarium ipsi incumbit veritatem inuestigare.
7. Si Ordinarius constat de impedimento non ex alterius relatione, sed ex propria noticia, nequit contrahentes à matrimonio remouere.

1. **C**onstat si nullum apponatur impedimentum factis denunciationibus teneri Parochum ex proprio officio contrahentes in matrimonio iungere iuxta Trident. sess. 24. cap. 1. ibi: Quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiae procedatur. In facie Ecclesiae id est coram Parocho, & testibus, Ecclesia enim dicitur congregatio fidelium: Cap. Ecclesia de consecrat. dist. 1. & cap. reatum etc. de testament. veris. nomine autem Ecclesiae. Quocirca non est necesse, ut in Ecclesia materiali vel limine, aut camerario ecclesiae breui, ut bene Nauarr. aduertit, cap. 22. num. 70. initio. Sanch. disp. 15. num. 20. Gutier. cap. 60. num. 1. Matrimonio celebrato debet Parochus scribere nomina contrahentium, & testium, locum, & tempus contracti matrimonij in libro ad hunc finem deputato secundum formam à Trident. Praeceptam: & licet Trident. non vratur verbis ad id rigidis, sed solum dixerit, habeat Parochus librum. &c. ex fine tamen quem intendit scilicet ut Ecclesia constet de matrimonio, & lites quae suboriri solent vitentur, colligitur sub mortali obligare voluisse ad hanc diligentiam praestandam, ut bene docuit Henric. lib. 11. cap. 7. numero 4. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 15. num. 22. Gutier. cap. 60. num. 9. Basil. Ponce, lib. 5. cap. 36. num. 8.

2. Verum si facta denuntiatione impedimentum apponatur coram Parocho siue ab vno ex contrahentibus, siue ab alio tertio obligatus est Parochus matrimonij celebrationem interdicere, non tamen potest inuestigare, an illud impedimentum de facto subsit, verumque sit, sed deferenda res est ad Ordinarium ut ipse cognoscat, quia Parochus iudiciale potestatem non habet, quam tamen requirit cognitio impedimenti matrimonij iuxta Textum in cap. fin. de etate test. de pof. iuncto Textu in cap. 1. de consanguinit. ibi: Non sicut causa tractanda per quoslibet sed per Iudices qui potestatem habent. Interdictio autem facta à Parocho non est iudicialis, sed extra iudicialis. Sic Hostiensis. Gregor. Lopez, Segura, & alij quos refert, & sequitur Sanch. disp. 15. num. 3. Gutier. cap. 60. num. 2.

3. Quod si Parochus solus nouit impedimentum extra confessionem, & publice matrimonium petatur, negare tenetur, & rem ad Ordinarium deferre, cuius est veritatem inuestigare: si enim quilibet alius iuxta dicta §. praecedenti tenetur impedimentum denuntiare, ne ligati contrahant, à fortiori Parochus, cui ex officio incumbit saluti subditorum, & illorum bono consulere: praecipue cum commune sit eius testimonio matrimonium impediti: debet tamen prius fratrem, & secretò contrahentes monere, quòd si ipsi monitioni non acquiescunt, sibi imputent, si ex reuelatione impedimenti aliqua eis nota proueniat? uti bene aduertit Henric. lib. 1. de Sacram. cap. 60. num. 6. Sanch. disp. 15. num. 6. Gutier. cap. 60. num. 10. Coninch. disp. 27. dub. 7. concl. 3. & 4. num. 64. & 66. quiddam in contrarium dicit Basil. Ponce lib. 5. cap. 35. num. 6.

4. Quod si dicas occulto peccatori indignè Sacramentum peccati ministrandum est, si publice petat, uti Christus proditori Eucharistiam creditur ministrasse, ergo Parochus impedimento occulto ligatos iungere matrimonio debet, si publice petant, neque secretò moniti desistere velint.

Respondeo cum Sanch. dicta disp. 15. num. 1. Gutier. cap. 60. num. 5. & seqq. Coninch. disp. 27. dub. 7. n. 67. & 68. dupliciter contrahentes impediti posse à matrimonio: primò ex impedimento, quod reddit Sacramenti susceptionem indignam, neque vterilis procedit, quale solum est peccatum mortale. Secundò ex impedimento, quod praeter susceptionem indignam occasionem praestat plurium damnorum, pluraque peccata postmodum committendi, uti est quodlibet impedimentum dirimens matrimonij, & etiam votum castitatis impediens. Si primo tantum impedimento contrahentes afficiantur, & publice petant, Parochus eorum matrimonio assistere debet, sed si vero si secundo impedimento ligati existant, eo quòd primò impedimentum cedere tantum videatur in occulto peccatoris damnum; at secundum impedimentum in aliorum damnum cedit, & plurium peccatorum occasio existit, cum tamen primum impedimentum vnicò peccato commisso ablatuatur.

5. Dixi extra confessionem, si enim in confessione tantum Parochus impedimentum mouerit, et si plures Doctores, quorum mentio Sanchez. *dicta disp. 1. §. 1. num. 6. & seqq.* Gutierrez. c. 60. a. num. 10. censent posse, imò teneri denegare contrahere volentibus assentiam, si absque fractione sigilli id facere possint. Verius tamen est non posse, quia nequit Confessarius, si notitia in confessione accepta ad exteriores actus, ex quibus confessio onerosa penitentium reddi potest, iuxta ea quibus diximus tract. de penit. disp. de obseruat. sigilli, & tradit Suar. tom. 4. a. 3. part. disp. 1. §. 7. num. 10. Sanchez. disp. 16. num. 14. Gutierrez. cap. 60. de matr. num. 11. Coninch. disp. 27. dub. 7. num. 70. An autem penitentem mouere teneatur, vel possit ibidem disputauimus, ubi conclusimus ex communi sententia debere prius petere à penitente licentiam, ut cum de auditis in confessione moueat: si ut inquit Coninch. disp. 27. dub. 7. concl. ult. n. 70. creditur monito profutura. Et penitentis non agere lateus sibi veniam peti, probabile tamen esse hanc obligationem petendi licentiam non habere, sed omnino se gerere posse, ac si in eius notitia nihil decessisset, uti patet ubi citatos approbat Gutierrez. d. c. 60. in fine.

6. De lata re ad Ordinarium ipse ex officio tenetur veritatem dicere, & impedimentum appositum inuestigare, cui si dicatur impedimentum sublarum esse per dispensationem, videre debet: an dispensatio lata fuerit pro solo conscientie foro, an etiam pro foro externo? Si dispensatio lata est pro solo conscientie foro nullus est effectus, possit illos coniungere: quia pro impedimento ad forum contentiosum delato non prodest prædicta dispensatio, quia non operatur ultra intentionem concedentis, iuxta leg. non omnis ff. si corum peratur. Quod ad hoc verum est, ut etiam si post contractum matrimonium apponatur impedimentum dirimens, cuius dispensatio solum pro foro conscientie obtineat, separare Ordinarium debet coniuges, ut cœlibem vitam degant, quousque pro foro externo dispensatio obtineatur, ut bene aduertit Sanchez. disp. 16. num. 17. Gutierrez. cap. 6. n. 60. Coninch. disp. 27. dub. 7. num. 64. Quod si contrahens falsis testibus probauerit impedimentum sibi appositum nullum esse, poterit iudex eos matrimonio iungere, tamen si falsitatem agnouerit, quia eo casu publicitas fori externi sublata est, sicuti aduertit Basil. Ponce, lib. 5. de matr. cap. 36. n. 7.

7. His addendum est, si Ordinarium constaret de impedimento non ex alterius relatione, sed ex propria notitia obligatum esse coniungere contrahentes; tamen si ignoraret dispensationem obtentam esse: quia nequit simul esse testis, & iudex: ac proinde eius scientia nullus est effectus, ut possit matrimonium impedire. Et constat in irregulari perente publice Ordines, quem Episcopus non videtur repellere posse et irregularitate sibi tantum nota, iuxta Textum in cap. ex parte de Temp. rib. ordinandor. & ubi Glossa. Et tradit in præsentia Sanchez. disp. 1. §. 1. num. 14. Gutierrez. cap. 60. num. 5. Coninch. disp. 27. dub. 7. num. 59. & 67. Ex quo inferendum est, si Ordinarium præcipiat Parocho scienti impedimento appposito se purgare, obligatum esse obedire, quia caret iure repellendi, eo quod scientia impedimenti nullus sit effectus.

§. VIII.

De presentia Parochi, & testium pro matrimonio contrahendo à Concilio requisita.

1. Propositum decretum Concilij.
2. Nullum est matrimonium, etiam si publice, & coram omni populo contrahatur, si Parochus absit.
3. Contrahentes in illa Parochia, in qua Concilium publicatum est, nec eius decretum receptum, valide absque parocho & testibus contrahunt.
4. Procedit est contrahentes incola sint locorum ubi Concilium receptum sit.
5. Incola locorum, in quibus Concilium publicatum non est, si aueriant ad locum in quo est publicatum contrahere debent coram Parocho, & testibus.
6. Infideles non ardentur hac lege Concilij.
7. Fideles etiam ignorantes lege Concilij astringuntur.
8. Item qui commorantur in pagis, ubi nullus est Pastor, aut vicem eius obtinens, quidquid alij contrarium sentiant.
9. Oburgentem necessitatem omitti non potest obseruatio prædicti decreti.
10. Matrimonium quod in facie Ecclesie celebratum est, & fuit nullum occultum impedimentum, renouari poterit absque Parocho, & testibus.
11. Qualiter Parochus, & testes presentes esse debeant?
12. Quæ verba Parochus assistens matrimonio proferre debeat?

1. Hucusque actum est de denunciationibus matrimonio præuis, nunc agendum de solemnitate à Concilio præscripta. Concilium namque Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimonij statuit deinceps matrimonium contra-

ferri. de Castro. Sum. Mor. Part. V.

hatur, quin Parochus, & duo vel tres testes assistant sub decreto irritante contractum, & inhabilitante personas ad aliter contrahendum, (subdit tamen prædictum decretum vim esse habiturum post triginta dies à die primæ publicationis in qualibet Parochia.

2. Hinc fit nullum esse matrimonium, tamen si publice, & coram omni populo contrahatur, si Parochus absit, quia deficit solemnitas requisita à Concilio, ut bene ex communi sententia aduertunt Nauarr. cap. 2. §. num. 144. Henrici lib. 11. cap. 1. num. 1. Sanchez. disp. 17. num. 7. Gutierrez. de matrim. cap. 61. num. 8.

3. Secundò fit, contrahentes matrimonium in illa Parochia, in qua Concilium publicatum non est, vel eius decretum non est receptum, aut si receptum fuit, est tamen consuetudine abrogatum validè contrahere absque Parocho, & testium presentia, quia Concilium exigit publicationem decreti in qualibet Parochia, ut vires habeat, & robur obtineat si autem post publicationem receptum non sit, vel consuetudine abrogatum, censendum est ac si publicatum non esset, ex Textu in c. 1. de re quæ, & pace. Et constat ex dictis tract. 3. de legib. disp. 1. Et in præsentia tradit Sanchez. lib. 3. disp. 18. num. 1. Gutierrez. cap. 61. in fine num. 12. Coninch. disp. 27. dub. 1. num. 10.

4. Neque his obest, quod sic contrahentes incola sint locorum, ubi Concilij decretum receptum est, animòque contrahendi in ea loca diuertant, quia hoc decretum non personas utrumque affectit, sed contrahentes in locis, ubi Concilium publicatum est, neque censendi sunt in hoc contractu fraudem vim committere, cum nulla lege prohibeantur illis in locis contrahere, sed iure proprio vtantur. Si tamen omnino clandestinè contraxerint peccabunt sicut peccant incolæ illorum locorum clandestinè contrahentes, sic firmant ex communi sententia Sanchez. Gutierrez. & Coninch. supra. Et Rebell. lib. 2. quest. 7. sect. 3. Gaspar Hurtado disp. 5. de matr. difficult. 4. num. 19.

5. Econtra verò incolæ locorum, in quibus Concilium publicatum, non est, si ad loco ubi est prædictum decretum publicatum, & receptum diuertant animo matrimonij contrahendi, teneatur absque dubio contrahere Parocho, & testibus presentibus aliis inualidè contrahent: tum quia secundum probabiliorè sententiam peregrini teneantur legibus quæ transiunt, ut diximus tract. 3. de leg. disp. 1. punct. 24. §. 7. Tum quia esto non teneantur legibus bonum subditorum speciale inspectantibus: at teneantur legibus bonum commune respicientibus, quæque non tam personas, quam eorum actiones sufficiunt. Ob quam doctrinam ferè ab omnibus receptum est in materia contractuum quemlibet obligatum esse contrahere iuxta consuetudinem, & legem illo in loco receptam, quia ratione contractus foritur forum, iuxta Textum in c. 1. de foro competenti. Et leg. si fundus. 6. ff. de emptione. Et tradit Sanchez. de disp. 18. Coninch. dub. 1. in fine. Basil. Ponce, dicto lib. 5. cap. 7. §. 1. num. 6 & seqq.

6. Superest dicendum An sint aliqui casus à prædicta doctrina excepti: Et nemini est dubium de infidelium matrimonio, tamen si Ecclesia sint temporaliter subiecti, quia legibus Ecclesiasticis, qualis hæc est, non alligantur.

7. De fidelibus verò commorantibus in locis, ubi Trident. publicatum est aliquos casus Doctores excipiunt. Primò excipiunt aliqui, quos tacito nomine refert Coninch. disp. 27. dub. 1. num. 11. ignorantes prædictam legem, nam sicut liberantur à culpa, sed à pena irrationis liberari debent. Sed rectius contrarium censet ipse Agid. de Coninch. ibi, & pluribus relatis Sanchez. lib. 3. disp. 17. num. 10. Gutierrez. cap. 61. a. num. 10. Basil. Ponce, lib. 5. cap. 6. in fine num. 18. quia irritatio adus non in penam contrahentium clandestinè imponitur, sed in odium talis contractus, ut inconuenientia inde orta vitentur, ac proinde siue ignorauerit, siue scienter matrimonium clandestinè contrahatur, nullus est valoris. Argum. Textus in cap. 1. de concess. præbenda in 6. ibi, siue ignorauerit, siue non, non valebat.

8. Secundò excipiuntur contrahentes, ubi nullus pastor, aut vicem eius obtinens haberi, aut in proximis locis adiri potest, ob declarationem Clement. VII. restit. Coninch. dicta disp. 27. dub. 1. num. 12. Quem approbare videtur Gaspar Hurtado, disp. 5. de matr. difficult. 3. num. 10. dicens hanc declarationem dispensationem fuisse. Sed Contrarium censet omnino dicendum cum reliquis Doctoribus. Tum quia non constat authenticè prædicta declaratione, vel dispensatione, Tum quia esto constaret, debebat publicari publicatione legis, ac legem vniuersaliter latam restringeret, ut ex communi firmamus Tract. de legib. disp. 1. punct. 10. num. 5.

9. Tertio excipit soler casus urgentis necessitatis, videlicet, quando in mortis articulo, vel extra maximè expedit matrimonium contrahi, neque adest Parochus qui assistat: quia non est credendum Pontificem voluisse hunc casum sua lege comprehendere, sic tenet tanquam probabile Veracruz in append. ad speculum coniug. dub. 5. solut. 2. ad obiectiorem postquam post 7. conclus. Vega lib. 3. sum. casu 361. Capua lib. 2. decis. 8.

num. 8. Et sub dubio Azevedo in leg. 1. num. 3. tit. 1. lib. 5. noua collect. Oppositum tamen communiter Doctores defendunt, vt videre est apud Henrici lib. 1. c. 8. num. 5. & S. Sanch. disp. lib. 3. disp. 17. num. 4. Gutier. c. 61. de matr. à num. 7. Zeuall. in suis seqq. communib. quæst. 60. num. 63. & 73. Coninch. disp. 27. dub. 1. num. 11. Basl. Ponce lib. 5. c. 6. num. 3. & plures alios ab eisdem relatos. Mouentur ex eo quod præsentia Parochi, & testium fuerit à Concilio vt forma contractus apposita, quæ ad valorem contractus ad vnguem seruanda est ex Textu, in cap. cum dilecti de Rescript. maxime in præsentia casu, in quo nulla epicheia admitti debet, quia plures præstat viam esse præclulam clandestinis coniugis, quam quod aliqui damnant aliquid pariantur ex matrimonio non contracto. Quod adco verum est, vt neque Episcopus in casu dictæ necessitatis, in quo Pontifex consuli nequit dispensare possit, vt bene Nauarr. cap. 22. num. 70. Sanch. disp. 17. num. 6. Gutier. cap. 61. numero 7. in fine. Basl. Ponce cap. 6. num. 16. Zeuallos dicta quæst. 60. num. 100. Et colligitur manifeste ex ipso Concilio, quod cum potestatem dispensandi in denuntiationibus concedat, tacite eam negat in præsentia Parochi & testium. Argum. capit. Nonne de presumptione, sicuti probat Glossa in capit. ad audientiam, verbo, vt duo de clericis non resistenti.

10. Quartò excipitur matrimonium, quod prius in facie Ecclesiæ celebratum est, fuit autem nullum ob occultum impedimentum: hoc autem matrimonium ratificari poterit absque Parochi, & testium præsentia. Sed hic casus, vt postea dicemus, non comprehenditur sub prædicto decreto, ac proinde non est censendus à regula exceptus.

11. Modis autem quo Parochus, & testes præsentibus esse debent matrimonio humano, & moralis requiruntur, quia per ipsos Ecclesiæ constat matrimonio contracto: sicuti ex communi sententia resoluunt Ledelm. de matr. quæst. 45. artic. 5. Verf. qd secundum dubium. Henrici lib. 11. capite 3. §. 1. Gutier. de matrim. capite 69. Zencdo præct. qq. lib. 1. quæst. 10. à numero 33. Coninch. disp. 27. numero 44. Non est autem opus, vt rogati, vocati que sint, voluntarie que assistant, quia id à Concilio non requiritur, sed esto vi, vel dolo matrimonio assistere cogantur matrimonium valet: ac quod iniuria non impedit, quin Parochus, & testes de matrimonio testari possint, qui est finis Concilij, aperteque probat lex coram Titio 209. de verbor. significat. Et leg. 1. ff. de Testibus. Sic docent Sacerdo ad præct. c. 73. vers. tercio. Petr. de Ledelm. dicto tract. de matr. quæst. 45. art. 5. punct. 3. dub. 2. vers. quo supposito. Zeuallos præct. qq. quæst. 60. n. 70. Gutier. c. 60. num. 10. Sanch. lib. 3. disp. 39. num. 9. Rebell. de obligat. iustit. 2. part. lib. 2. quæst. 8. num. 4. Peccabunt tamen mortaliter contrahentes, si absque graui causa Parochum cogant matrimonio vi, vel dolo assistere, tum ob grauissima inconuenientia, quæ ex tali assistentia orti solent: tum quia intendunt matrimonium celebrare absque approbatione Ecclesiæ, cuius vices Parochus gerit. Atque ita censent Sanch. disputat. 39. numero 12. Coninch. disp. 27. num. 41. & 45. in fine. Gutier. cap. 69. num. 13. Dolo autem testis inducere vt assistant seclusa iniuria, affirmant Sanch. & Gutier. supra, peccatum mortale non esse, quod firmum non videtur, cum tam ipsi, quam Parochus nomine Ecclesiæ matrimonio assistant, tamen non æquè principaliter. Et ratio generalis deducta ab inconuenientibus, quæ per se ex tali deceptione nascuntur æquè in Parocho, & testibus procedit.

12. Parochus prædicto matrimonio assistens coniuges benedicere debet, ea verba proferens: Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Quæ licet non sint de essentia Sacramenti, siquidem Parochus non est Minister, vt ex declaratione Cardinalium probant Sanch. lib. 3. disp. 38. num. 4. Zeuallos in suis qq. præctis, lib. 2. quæst. 60. num. 53. Gutier. cap. 69. num. 3. At peccatum est veniale illorum omisso, cum sub præcepto à Concilio lato continentur, sed quia alia plura continentur, idco Sanch. num. 6. & seqq. Gutier. num. 15. censent horum verborum omissionem leuem esse materiam.

§. IX.

An debeat ad valorem matrimonij, & licitum illius contractum Parochus vtriusque contrahentis, & in propria Parochia assistere?

1. Parochus vtriusque contrahentis, si in eius Parochia matrimonium celebratur valide, & licite matrimonio assistit.
2. Parochum extra propriam Parochiam assistentem aliqui censent nec valide, nec licite assistere.
3. Verius est valide assistere.
4. Solutur oppositum fundamentum.
5. Licite extra propriam Parochiam assistit, etsi alij contrarium sentiant.
6. Negant plures valide assistere Sacerdotem extra propriam Parochiam contrahentem.

7. Oppositum verius est.
8. Quam habitacionem contrahentes habere debeant in Parochia, vt eos Parochus coniungere possit. Proponuntur vtriusque placita.
9. Quid sit tenendum.
10. Parochus illius Parochiæ, in qua decernis maiore parte morabitur te in matrimonio potest coniungere.
11. Vagantium Parochus est ille in cuius Parochia transseuerat commorantur.

1. Communis est sententia Parochum vtriusque contrahentis, si in eius Parochia matrimonium celebratur valide matrimonio assistere, eo quod matrimonium est vinculum indiuiduum duo extrema coniungens. Nequit ergo Parochus potestatem habere suam Parochiam alteri iungendi, quin consequenter habeat potestatem alium iungendi suo Parochiano. Cui enim aliqua iurisdictio conceditur conceditur eas, sine quibus iurisdictio consistere non potest, iuxta leg. 2. ff. de iurisdict. omnium iudic. Et cap. præterea de officio delegati: at Parocho conceditur iurisdictio suam Parochiam in matrimonium iungendi, ergo censetur concessa iurisdictio alium cum suo subdito coniungendi, ex eo namque quod sit vtriusque Parochus est Parochus vtriusque, vt ex declaratione Cardinalium restat Nauarr. c. 2. §. in fine. Henr. lib. 11. de matr. c. 3. n. 2. Sacerdo præct. c. 73. vers. decimo quarta. Caualean. decis. 12. num. 2. 1. Spino de testum. gloss. 1. §. num. 41. Zerola præcti Episcop. 2. part. verbo, Parochus. §. 1. Sanch. disp. 39. num. 9. Zeuallos in suis qq. præct. quæst. 60. num. 16. Gutier. cap. 62. num. 4. Coninch. de matrim. disputat. 27. num. 19. Comitel. respon. moral. lib. 1. quæst. 131. numero 2. Basl. Ponce. lib. 5. cap. 16. num. 2. & conuincitur argumento ex leg. si communem ff. quemadmodum seruitutes amittant. ibi: Si communem fundum ego & pupillum habereimus, licet vtrique non vteretur, tamen propter pupillum, & ego vtram retineo.

2. Verùm si ille Parochus non in propria Parochia, sed extra assistat, censent Nauarr. cap. 2. §. num. 144. Ludouic. Lopez 1. p. instruct. c. 8. §. præterea. Et 2. part. de matr. c. 39. Henrici lib. 11. c. 3. num. 2. Rodrig. 1. p. sum. c. 2. §. 8. num. 5. Zeuallos d. quæst. 60. num. 10. Basl. Ponce. lib. 5. cap. 16. num. 4. nec licite, nec valide matrimonio assistere. Mouentur ex eo, quod Concilium non sit censendum Parocho extra propriam Parochiam concedere iurisditionem, præcipue cum id necessarium non sit, inquit Basl. Ponce. Nam si contrahentes peregrinantur Parochus illius loci qua transeunt eos coniungere poterit, si vero in Parochia femina vir existat, Parochus feminae eos coniungere poterit. Nulla ergo est causa, ob quam Parochus in aliena Parochia matrimonio assistat. Quod si dicas in præsentia iurisditionem voluntariam exerceri, cuius exercitium extra territorium permittitur: Obstat quia id verum est, quando iurisdictio voluntaria exerceri potest extra territorium absque iusta querela illius qui in eo territorio iurisditionem habet. At Parochus illius territorij iuste conueniri potest, quod alienus ibi assistat, cum ipse possit assistere. Præterea assistentia Parochi non est actus iurisditionis, sed cuiusdam authenticæ testificationis, quæ cum præiudicio territorij non est censenda à Concilio concessa. Cui doctrina videtur fauere declarationes Cardin. relatæ à Basl. d. lib. 5. c. 16. n. 1. dicentes, Quando matrimonium contrahitur inter virum & mulierem diversarum Parochiarum, Parochum viri in eius Parochia & Parochum feminae in sua Parochia debere sponso benedicere. Expendo verbum debere, quod necessitatem importat.

3. Ceterum verius est, & omnino tenendum Parochum viri in Parochia feminae, vel extra vtriusque Parochiam valide assistere eorum matrimonio: sic ex communi sententia docent Spino de testum gloss. 1. §. numero 42. Sanch. lib. 3. disp. 19. numero 8. & 14. Coninch. disp. 27. numero 22. Gutier. tract. de matr. c. 61. n. 5. Ratio videtur manifesta, nam Concilium solum exigit Parochi assistentiam, non autem exigit quod in propria Parochia assistat, neque eius sui necessarium erat, cum ex eius assistentia vbiunque matrimonium celebraretur, clandestinæ nuptiæ vitantur, ob cuius causam assistentia Parochi à Concilio postulat.

4. Neque fundamentum Baslij virget, nam prædicta assistentia esto non sit actus iurisditionis voluntariae, nullo modo est actus iurisditionis contentiosa, & neque illam vilo modo imitatur, ac proinde extra territorium exerceri potest. Et licet non esset necessarium prædictam quasi iurisditionem Parocho concedere, fuit tamen conuenientissimum, vt sic facilius matrimonium celebrari posset concessa pluribus Parochis facultate ei assistendi. Neque declarationes Cardinalium contrarium probant: nam explicari possunt non de assistentia præcisè, sed de benedictione in Ecclesiæ inter Militarum solemniam faciendæ. Et esto de assistentia intelligatur, solum conuincunt Parochum viri in propria Parochia assistere debere, non ex necessitate, sed ad maiorem matrimonij securitatem, & certitudinem.

5. Sed an licite extra propriam Parochiam assistat? Negant Sacerdo.

Saled. p. 73. §. undecimo, in noua edit. Henric. lib. 1. c. 3. num. 2. Rodrig. 1. sum. c. 19. num. 7. Bail. Ponce dicto lib. 5. c. 16. num. 11. Coninch. disp. 2. 7. dub. 2. num. 19. Mouentur, quia nequit sponfos ibidem benedicere, ergo neque matrimonio assistere. Verius tamen cessante scandaloso oppositum existimo cum Spino Gloss. 1. 5. num. 42. Segura Daualos direct. iudic. Ecclesiast. 2. part. c. 1. §. num. 49. Sanch. lib. 3. disp. 19. num. 18. §. 19. Gutier. c. 62. num. 6. eo quod praedicta assistentia nullibi prohibita inueniatur, & licet sponfos benedicere non possit, vt tradit Concil. sess. 6. c. 5. & c. 24. sess. 1. de reformat. non inde inferatur eorum matrimonium non posse assistere, cum haec assistentia magis vrgeat, & benedictioni solemnii necessitati conuicta non sit.

6. Grauius tamen dubium est, An validum sit illorum matrimonium, cui Sacerdos ex commissione Parochi assistit extra Parochiam committentis: Negant plures relati a Sanch. lib. 1. disp. 34. num. 1. Mouentur primo, quia eod. Ordinarium exercere possit extra territorium iurisdictionem voluntariam, ac Delegatus inferioris a Principe eam exercere nequit, vt ex leg. 2. de officio proconsul. tenent Bart. in leg. 1. num. 40. Cod. de iur. iura. Trinit. §. si de cathol. Et in dicta leg. 2. num. 2. Franc. Marchio de iur. Delphinat. 117. in fine 2. part. Et Sanch. dicta disp. 34. num. 1. Secundo, Episcopus tanquam Ordinarius potest extra diocesim Beneficia conferre, non tamen eius Vicarius, cui haec potestas delegata fuerit, sicuti docent Franciscus Marchio vbi supra, et Anastas. Germon. de indultis Cardinali. §. ubi quoad vicariis, num. 88. Tertio Confessores Ordinarij in loco sui iurisdictionis audire confessiones possunt, sicut Delegati, vt docet Nauar. cons. 14. claudes. de sponsal. num. 3. edit. Lugdunen.

7. Sed longe verius est, & omnino tenendum aequè Delegatum assistere matrimonio posse extra Parochiam committentis, ac potest committens, quia suam illi potestatem delegat, neque est vllus Textus, aut ratio, ex quibus haec delegatio restricta censatur, vt pluribus firmat Gutier. dicto c. 62. de matr. num. 10. Neque verum est iurisdictionem voluntariam, quam haec assistentia imitatur non posse extra locum committentis delegatum excedere; potest vtique tum in audiendis confessionibus, tum in conferendis beneficiis, vt probabiliter fert sententia apud Sanch. lib. 3. disp. 34. a numero 2.

8. Superest dicendum de habitatione, quam contrahentes habere debent in Parochia, vt Parochus eos in matrimonium coniungere possit? Aliqui minus strictè in hac materia loquentes affirmantes necessariò contrahi domicilium debere vt possit Parochus illorum matrimonio assistere. Sic Rota in nouiss. decis. 63. numero 2. §. 3. volum. 1. Segura, 2. part. direct. iudic. c. 15. n. 48. Man. Rodrig. 1. sum. 2. edit. c. 29. num. 6. Henric. lib. 11. de matr. c. 3. num. 3. Spino speculo testament. gloss. 1. num. 41. Petr. de Ledem. de matr. quest. 4. art. 5. par. 3. post dub. 4. §. dico tertio. Mouentur, quia habitantes alicubi animo redeundi ad propriam domum, tamen diuturno tempore habitauerint hospites sunt, & peregrini, vt manifestè videatur probare leg. 1. §. hac autem verba. vers. hospes. ff. de his qui deiecerunt. ubi: Tantum autem interest inter habitatorem, & hospitum, quantum interest inter domicilium habitatem, & peregrinatem. At hospites, & peregrini contrahere matrimonium non possunt coram Parocho illius Parochiae in qua peregrinantur, vt dicemus. Ergo ad contrahendum matrimonium habitatio domiciliaris requiritur. Et confirmatur ex c. is qui de sepulchris in 6. vbi dicitur transferentem se ad villam, vel ruralia recreationis causa, non effici villae parochianum.

Alij verò e contra nimis extendunt habitationis iura; censent namque Parochum illius Parochiae, in qua etiam pertransitum habitas esse tuum Parochum, vt te possit in matrimonium iungere: Sic docet Basil. Ponce de matr. lib. 5. c. 15. §. 1. Mouentur, quia ille est proprius Parochus ad matrimonium qui fuerit ad confessionem; & Eucharistiam ministrandam, cuius Concilium nihil aliud exigit, nisi quod Parochus praesens assistat, vel alius de eius licentia: sicuti idem dicit cap. omnia vtriusque sexus de poenitent. §. remission. & pluribus comprobatur Sanch. lib. 1. de matr. disp. 23. num. 10. At peregrinorum, aliorumque hospitem proprius Parochus ad confessionem, & Eucharistiam est Parochus illius Parochiae, in qua etiam breui tempore commorantur, teste Eugen. IV. relato in Compend. priuileg. mendicant. verbo Absolutio. 1. quoad facultates, num. 5. Ergo, &c.

Ceterum hac postrema sententia Basilij nullam speciem probabilis habet. Tum quia est aduersus communem sententiam, & praxim receptam, grauissimique incommodis subiecta, si quilibet possit fugiens domicilij Parochum contrahere matrimonium coram Parocho cuiuslibet loci. Neque eius fundamentum alicuius est efficacitatis: nam esto Sacramenta confessionis, & Eucharistiae ministrare Parochus possit commorantibus in sua Parochia peregrinationis causa, id ex delegatione Pontificis habetur in fauorem peregrinorum ob horum Sacramentorum necessitatem, sed non quia illorum Parochus constituitur, alijs non possent religiosi praedictis

Ferd. de Castro. Sum. Mor. Pars V.

Eucharistiam in Paschate ministrare absque licentia illius parochi, sed in excommunicationem incidere, iuxta Clem. 1. de priuileg. quod nullatenus est dicendum. Primam vero sententiam probabilissimam censo, tum ob eius rationem, tum ob auctoritatem Doctorem.

9. At media via censo procedendum, atque adeo affirmandum non solum illum verum Parochum tui esse ad matrimonium, in cuius parochia habes domicilium, id est habitationem animo perpetuo manendi, dum commodior non se obtulerit, sed etiam illum in cuius Parochia decemis maiori parte anni commorari animo postmodum in proprium domicilium reuertendi, qualiter procedunt scholastici in vniuersitate, & mercatores in curia, & mercenarij locantes operari sic late probat pluribus relatis Sanch. lib. 3. disp. 23. a num. 12. Gutier. c. 63. de matr. a num. 13. Mouet in hanc sententiam, quia esto ex tali habitatione proprium domicilium non acquiritur; acquiris tamen quasi domicilium, ibique conueniri potes, vt probat lex haeres absens, §. proinde in fines. ff. de iudicij. Et leg. 2. Cod. vbi de crimine agi oportet. Et leg. qui quis Cod. si certum periturus: at habitatio constituit quasi domicilium sufficit per se parochianum constituere, Argum. cap. fin. de Parochis. Et c. in vestra, de sepulchris. & probat praxi recepta, quippe scholasticis, & mercenariis diuturno tempore habitantibus in Parochia solus illius Parochiae Parochus Eucharistiam, & extremam vntionem ministrat. Ergo siquum est illorum Parochum esse censendum ex qua ratione fundamentum primae sententiae solum est.

10. Notanter dixi te in matrimonium coniungere posse Parochum illius Parochiae, in qua decemis maiori parte anni habitas, quia non est opus, vt de facto habitas, satis enim est, si eo animo habitare incipias, Argum. leg. domicilium. ff. ad Municipalia. iuncta Gloss. verbo domicilium, vt bene notat Sanch. alijs relatis dicta disp. 23. n. 14. Neque est vllum inconueniens coram duplici Parocho te contrahere posse, alicui domicilij, altero habitationis diuturnae, sicuti ab eisdem confessionis, & Eucharistiae Sacramenta recipere vales, vt colligitur ex c. 2. de sepulchris in 6. Et probat Sanch. disp. 24. num. 5. & Gutier. cap. 64. numero 4.

11. Verum quia sunt alij, qui nec domicilium alicubi habent, neque ex animo habitationem diuturnam, sed modo hic, modo illic assistunt, & hinc inde vagantur; horum enim Parochus sine dubio est in cuius Parochia transeunt commorantur, quia nullus alius est, cui subici possint. Et idem est dicendum de iis, qui deserto domicilio ad nouum acquirendum proficiscuntur extra illam ciuitatem, dum enim sunt in via, vagari censendi sunt, & quasi vagi iudicandi: sic docet Sanch. disp. 25. num. 23. Gutier. disp. 65. num. 2. §. 14. At vt praedictus Parochus absque peccato mortali horum matrimonio interest, debet prius licentiam ab Ordinario petere iuxta Conc. Trident. sess. 24. c. 7. de reformat. Quod verum est, etiam si vult tantum ex contrahentibus vagus sit, alius vero firmum domicilium habeat, vt notat Sanch. lib. 3. disp. 25. num. 9. Gutier. c. 65. num. 8. Qui rectè aduertunt in ordine ad licentiam petendam ab Ordinario non esse censendum vagum, qui ex vna Parochia, vel oppido domicilium mutauit, & in aliam Parochiam transit non animo ibidem permanendi, sed inquirendi locum commodiorem, hic enim notus est ea in Parochia, in qua longo tempore habitauit, ibique denunciations fieri possunt, celsaque finis, ob quem Concilium concepit Parochis, ne vagos absque licentia Ordinarij matrimonio coniungeret, scilicet quia sunt ignoti, & forte alicubi erunt matrimonio copulati.

§. X.

Quae condiciones requirantur in Parocho, vel eius Delegato, vt matrimonio assistat?

- 1 Aliqui exigunt, in Parocho Sacerdotalem dignitatem.
- 2 Verius est oppositum.
- 3 Satisfit opposita fundamento.
- 4 Parochus non Sacerdos matrimonio licite assistit, esto contra sententiam Petr. de Ledem.
- 5 Qui ex commissione Parochi matrimonio assistit, necessariò debet esse Sacerdos.
- 6 Parochus esto excommunicatione inmodatus sit, valide matrimonio assistit.
- 7 Idem dicendum est si ob eius crimen priuatus sit administratione Sacramentorum.
- 8 Praedictus Parochus excommunicatus, & interdictus valide concedit licentiam assistendi matrimonio.
- 9 An sufficiat Parochum esse sic communiter existimatum.
- 10 Parochus beneficium parochiale obtinens inualide matrimonio potest assistere.
- 11 Item Sacerdos, cui Parochus verbus tantum absque intentione licentiam concessit.

1. Aliqui exigunt in Parocho sacerdotalem dignitatem, ut validè matrimonio assistat, moti ex decreto illo Concilij sess. 24. cap. 1. dicente: *Qui aliter quàm presente Parocho, vel alio Sacerdote, D. d. tio namque aliud est similitium repetitua. Iuxta leg. quidam relatus. ff. de rebus dubis. Et tradit Glossa in Aubent. Qui semel. Cod. quomodo, & quando in d. ex. in verbo aliud. Et in leg. si fugitivus. Cod. de ferus fugitivus. Archidiacon. cap. vlt. de Regulariò in 6. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 80. num. 22. Et pluribus comprobat Sanch. lib. 3. de matr. disp. 10. num. 2. At in Delegato omnes requirunt sacerdotalem dignitatem, ergo etiam in Parocho delegante, præcipue cum ex antiqua Ecclesie consuetudine necessariò Sacerdos nuptiis assistebat. Vt constat ex his, quæ congerit Gratian. 30. q. 5. Atque ita docent Nauarr. lib. 1. consil. tit. de officio Ordini. consil. 1. aliàs lib. 4. tit. de clandest. desponsat. consil. 10. Salcedo pract. cap. 7. 3. vers. decimo quarto. in noua edit. Alphons. à Venerum. in append. ad specul. coniug. dub. 5. conclus. 2. Et probabilem reparat Petr. de Ledesm. de matr. quæst. 45. art. 5. par. 3. Sanch. dicta disput. 20. num. 2.*

2. Sed rectius contrarium censent idem Nauarr. lib. 4. consil. tit. de sponsalibus. consil. 30. aliàs tit. de clandest. desponsat. consil. 9. Henric. lib. 1. cap. 3. num. 5. Zeuall. qq. pract. q. 604. num. 56. & 57. Sanch. lib. 3. disp. 20. n. 3. Gutier. de iuram. confirm. 1. p. cap. 14. num. 13. Et de matr. cap. 62. num. 16. Zenedo pract. lib. 1. q. 30. num. 54. & seqq. Et alij apud ipsos. Ratio est, quia hoc decretum Concilij cum sit iuris communis correctiuum, eius verba non amplianda sunt, sed potius restringenda. At in prædicto cap. 7. 3. mentionem Parochi fecit, nulla facta mentione sacerdotij. Non igitur ea qualitas expostulanda est, quæ si necessaria esset, non omitteretur à Concilio. Adde præsentia Parochi requiritur, ut Ecclesie constet de matrimonio, quod optime præstari potest à Parocho non Sacerdote.

3. Neque fundamentum contrarium viget. Fætor namque dictionem *alius*, vel *aliud* aliquando repetere similia, & aliquando dissimilia, quod ex subiecta materia colligendum est, ut bene comprobat Glossa in cap. canonisationis. disp. 36. & cap. sedes de rescript. verbo, maiores ad finem. Et in leg. non solum ff. de procuratoribus. §. quatuor. Per Textum ibi. Et in leg. ff. de constit. a pecun. §. ab iuribus. Et in leg. in causa verbo, comperere ff. de Minoribus. Quare in Aubent. ut desponsat. seu funera corum. collat. 5. in princ. dicitur Milites, & seruis alios plurimos, cum tamen serui milites esse nequirent. Leg. super seruis. Cod. qui militare possunt. vel non. lib. 12. Et in Aubent. de mandat. princ. §. oportere. coll. 3. inquit rexus, Nulla alia actio, nisi officium iudicis, cum tamen officium iudicis actio non sit. Et in sacris litteris, Math. 28. Marc. 15. Et Luca, 21. Dicebantur alij duo nequam. Crucifixi sunt cum eo alij duo latrones. Non igitur ex prædicta dictione rectè colligitur Parochum Sacerdotem esse debere, præcipue cum assistentia Parochi in matrimonio non ex ordine, sed ex officio Parochi, & quatenus Parochus est, iurisdictionem habet illi competat. Adde est concedamus dictionem *alius* in præsent decreto esse repetituum similitum, dicendum est factum fuisse non ex necessitate, sed quia frequenter, & regulariter contingit Parochum Sacerdotem esse. Sicuti cap. omnis viri usque sexus, de penitent. & remission. cauetur neminem posse alieno sine licentia proptij Sacerdotis confiteri, cum tamen Parochus non Sacerdos hanc licentiam concedere possit. Et c. nuper. de sentent. excommuni. vers. in secundo vero casu, committitur absolutio ab excommunicatione non reservata proprio Sacerdoti, cum tamen Parochus non Sacerdos eam præstare possit. Et eandem licentiam potest concedere Parochus non Sacerdos Religioso, ut Sacramenta ministret, vitæque excommunicationem latam in Clem. de priuileg. tametsi sibi caueatur, ne Religiosus absque licentia Presbyteri parochialis Euchariistiam ministret. Vtuntur enim prædicti Textus nomine Sacerdotis non ex necessitate, sed ratione frequentis vsus, ut bene comprobat aliis relatis Sanch. disp. 20. n. 2. Gutier. de matr. cap. 62. n. 17.

4. Sed an licitè Parochus non Sacerdos matrimonio assistat? difficultate non caret. Nam Petr. de Ledesm. quæst. 45. de matr. art. 5. pun. 3. dub. 3. concl. 3. censet esse peccatum mortale, partim, quia non potest coniugibus benedicere, partim, quia est causa, quod contrahentes materia probabiliter vtantur in matrimonij contractu, reddantque Sacramentum nullum; cum negari non possit probabile esse requiri à Concilio præsentiam Parochi Sacerdotis. At contrarium tenendum est cum Sanch. dicta disp. 20. num. 4. Gutier. dict. c. 62. n. 20. eo quod benedictio, quæ non fit inter Missarum solemnia, vulgò *voluntiones*, sed priuatiuè prolacione illorum verborum: *Ego vos coniungo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, optime à non Sacerdote præstari potest. Vfus autem materie probabilis in administratione Sacramentorum non est per se illicitus, sed solum quando ex speciali Ecclesie præcepto, vel consuetudine vim legis obtinente prohibetur, ut late probauimus tractat. 1. de conscientia. disputat. 2. pun. 5. Quare non solum licitè, & validè assistere matrimonio Parochus non Sacerdos potest, sed licentiam assistendi alteri

concedere, ut præfati Doctores aduertunt, quia cum in hac potestate vtatur iurisdictione ordinaria, potest eam alteri delegare.

5. Ille verò cui Parochus assistendi matrimonio concedere licentiam potest, necessariò Sacerdos est futurus, eo quod Concilium expresse, vel alio Sacerdote, & verba intelligenda sunt proprie, & iuxta communem vsum, c. ex litteris. c. 1. de sponsalibus. Non tamen opus est esse ab Ordinario approbatum ad Sacramenta ministranda, quia Concilium eam approbationem non exigit; sic docent aliis relatis Sanch. disp. 20. num. 10. Zeuall. in suis qq. pract. commun. contra commun. quæst. 604. num. 58. Gutier. cap. 62. num. 22.

6. Secundo alij exigunt in Parocho, ne aliqua censura innotatus existat maxime excommunicatione denunciata, quia iurisdictione priuatur. Sed oppositum verius existimo, eo quod excommunicatus, suspensus, vel irregularis non eo ipso beneficii possessione priuatur, sed verè Parochus est. Concilium autem solum requirit Parochi præsentiam. Ergo licet sit excommunicatus, siue suspensus, & irregularis; sufficit. Præterea assistentia Parochi requisita est à Concilio, ut auctoritatem præstet contractui, non ut actum iurisdictionis exerceat, cum esto inuitus assistat, validè assistit, iurisdictionem autem tempore voluntariè exercenda est. Neque his obstant, quod excommunicatus nominatim nequeat esse testis, eiusque testimonium nullum sit, Cap. veniens. d. 2. de Testibus, & attestacionibus. & cap. decernimus. de sentent. excommunicat. Et ibi Doctores, vt refert Mascard. de probat. concl. 705. Non inquam obstat, quia esto communiter, & regulariter excommunicatus à refflimonio profertendo repellatur, admittitur tamen in aliquibus casibus, in quibus infames admittuntur, cum autem eo fauorem matrimonij etiam infames admittuntur in testes, vt dicimus, & Parochus excommunicatus admitti poterit, vt bene docuit Mascard. loc. alleg. Atque ita in terminis docent Petr. de Ledesm. dicta quæst. 45. art. 5. par. 3. dub. 3. Henric. lib. 1. de matrim. c. 3. num. 4. & 5. Sanch. lib. 3. disp. 21. num. 4. Zeuall. qq. pract. q. 604. num. 65. Gutier. cap. 62. num. 23.

7. Quinimò esto Parochus ob eius ignorantiam, vel timorem priuatus generaliter sit administratione Sacramentorum, vel ob aliquam specialem causam, ne has illas personas matrimonio coniungat; non obinde matrimonium nullum est, si de facto assistat, quia illa prohibitio tantum reddit actum illicitum, sed non inualidum, cum non auferat Parochi qualitatem, quæ solum est à Concilio requisita, vt bene ex Gregor. Cardinal. tradit Salcedo in pract. crimin. c. 73. vers. primum igitur dubium, in noua edit. Henric. lib. 1. de matr. c. 3. num. 4. Zeuall. dicta quæst. 604. num. 71. Sanch. lib. 3. disp. numero 11. Gutier. cap. 62. de matrim. numero 25. & alij apud ipsos.

8. Hinc infero aduersus aliquos Doctores quorum meminere Sanch. Zeuall. Gutier. & alij referendi prædictum Parochum excommunicatum, & interd. cum validè concedere alteri Sacerdoti etiam excommunicato, & interd. licentiam matrimonio assistendi, siquidem Concilium eam potestatem communicandi licentiam permittit Parocho, qui assistere matrimonio potest, neque in Sacerdote, cui Parochus licentiam concedere debet, aliam qualitatem præter Sacerdotium Concilium exigit. Neque est verum quod tradit Coninch. disp. 27. dub. 2. num. 25. concessionem licentiae esse actum iurisdictionis, vel dominij, quo excommunicatus nominatim priuatur; eo quod Sacerdotem non Parochum qualificat, & aptum reddat ad solemnem matrimonij assistentiam, ad quam seclusa illa licentia ineptus erat. Nam esto si actus dominij, & potestatis, sicuti est fuorum bonorum communicatio; vt iurisdictionis non videtur esse, cum nec licentiam ferat, nec iurisdictionem communit. Excommunicatus autem non toleratus est omnino priuatus sit iurisdictionis vsu, non tamen dominij communicatione, quod in alium validè transferre potest. Atque ita vt probabilis defendat Nauarr. cap. placuit de penit. disp. 6. num. 73. Et aliis relatis Sanch. disp. 21. num. 8. Zeuall. dicta quæst. 604. num. 120. Gutier. c. 62. num. 24. Henric. lib. 1. cap. 3. num. 5. Et lib. 1. cap. 7. num. 7.

9. Tertio solet ab aliquibus postulari in Parocho, vt validè matrimonio assistat, vt verè Parochus sit, non existimatur. De qua conditione plurima congerit Sanch. disp. 22. per totum, quorum examinatio potius ad tractatum de excommunicatis, vel penitentibus pertinet, quam ad præsentem. Breuiter tamen aperiam quid in hac parte tenendum sit. Et quidem si Parochus intrusus sit in beneficium absque titulo à legitimo Superiore concessio, communis sententia tenet nullatenus valere matrimonium, cui ipse assistit, quia deficit titulus coloratus, quem ius requirit, vt gesta ab inhabili valida reputentur, vt late probat Sanch. d. disp. 22. num. 49. & 50. tametsi probabile sit, & rationi consonum solum communem populi errorem sufficere ad iurisdictionem concedendam, vt late probat Basil. Ponce, lib. 5. cap. 20. n. 2. quia præscriptio, & consuetudine iurisdictione acquiritur, eamque tubere potest

qui est in possessione delegandi, tamen verum titulum non habeat. Argum. Textus in Audent. de Tabellionib. seu Novel. 44. capite 1. in fine. ibi Documentis propter utilitatem contrahentium non infirmantur, quippe utilitati publica maxime expedit, ne gesta ab eo qui communiter potens existimatur inuultu da sint, cum Respublica defectu suppleri possit.

10. Illud vero est certum, si Parochus beneficium parochiale obtinuit inualide tamen; quia excommunicatus, vel irregularis erat, vel si valide obtinuit, postea fuit illo titulo priuatus, vel à iure, vel per sententiam, sed non beneficio spoliatus stante communi errore vulgi putantes probabiliter ipsi verum Parochum esse, tam matrimonium, quam alia gesta per ipsam valida sunt: iuxta leg. Barbarius Philippus. ff. de officio prator. Et cap. infans, 3. quest. 7. Et pluribus comprobatur Henrici lib. 1. cap. 3. num. 4. Rodrig. 1.4. sum. cap. 219. num. 8. Sanch. disp. 22. num. 5. 6. & 92. Gutier. cap. 62. num. 2. 6. & 27. Ius namque propter vitanda scandala, grauius inuenientia, quae ex nullitate actuum oriri possunt vitari potestatem iis, qui communiter habere iurisdictionem existimantur. Quod verum est tamen à contrahentibus inuoluntate cognoscatur, quia singularis scientia commanent errorem non impedit, ob quem iurisdictione conceditur. Argum. leg. nam ad ea. ff. de legib. Vt notauit Sanch. dicta disp. 22. num. 42. Gutier. cap. 62. num. 6.

11. Ex qua doctrina inferes valide matrimonio assistere Sacerdotem, cui Parochus verbis tantum abque intentione licentiam assistendi concessit, quia adest communis error cum nullitas tituli occulta sit, vt aduersus Petr. de Ledelm. 9.4. art. 5. pun. 3. dub. 4. colum. 2. tradit Sanch. dicta disp. 22. numero 62. Gutier. cap. 62. num. 18. Quinimo valere matrimonium, esto verè Sacerdos non sit, sed tantum communiter existimatus, quia licet Parochus non possit licentiam assistendi non Sacerdoti concedere; à ea concessa adest titulus praesumptus licentiae & insuper communis error, ob quem Ecclesia defectum iure humano inducendum supplet, vt optime Sanch. num. 27. Gutier. num. 26.

§. XI.

Quis sit Ordinarius valens assistere matrimonio, & assistendi licentiam concedere?

- 1. Qui sunt Ordinarij ex recepta omnium sententia.
- 2. Vicarium generalem seclisua speciali consuetudine negant esse Ordinarium.
- 3. Vicarij est oppositum.
- 4. Soluuntur opposita fundamenta.

1. Conueniunt omnes Episcopum, vel Archiepiscopum in sua diocesi esse Ordinarium, non tamen comparatione subditorum Suffraganeorum, quia comparatione hominum Ordinarius non est nisi in casibus specialibus, vt decidit capite papalis in princ. de officio Ordinarij. Casus autem speciales sunt, Primo, si adu visitaret Suffraganeos; etenim eo tempore Ordinarius censetur, teste Henrici lib. 19. c. 13. num. 1. Sanch. lib. 3. disp. 28. n. 3. Et 4. Suarez. 4. in 3. p. disp. 25. sit. 1. num. 4. Coninch. de matr. disp. 27. num. 17. Secundo, extra tempus visitationis, denegata ab Episcopo licentia, fueritque causa ad Archiepiscopum per appellationem deuoluta: tunc enim causa cognita, & sententia prolata, cui locus appellationi non sit, poterit eo matrimonio assistere, vel licentiam concedere, sicut resoluunt Spino de Testam. gloss. 15. n. 3. 9. Segura director. iudic. Ecclesiast. 2. p. cap. 11. §. num. 50. alijs relictis Sanch. lib. 3. disp. 28. num. 4. Gutier. de matr. cap. 66. num. 3. Deinde censetur Ordinarius Cardinalis respectu subditorum Ecclesiae sui tituli, quia habent iurisdictionem quasi Episcopalem ex Textu in cap. his quo de maiorit. Et obediunt. Et traquand. Nauarr. lib. 4. consil. 111. de sponsal. consil. 17. alias sit. de elandissima dispensat. consil. 1. num. 1. Sanch. dicta disp. 28. n. 7. Gutier. c. 66. n. 3. Item sunt Ordinarij omnes Legati Pontificis in Prouincia suae legationis, possunt enim quidquid potest Episcopus, vt probat Sanch. num. 8. Gutier. num. 10. Et lib. 1. canon. 99. c. 11. n. 6. Coninch. disp. 17. dub. 2. num. 16. Praterea censetur Ordinarius capitulum Sede vacante, seu eius Vicarium resoluunt Coninch. num. 17. Gutier. dicto c. 66. n. 5. Sanch. loco alleg. & alij communiter. Item Ordinarius censetur Abbas Ecclesiae nulli Episcopo subiectae, vt colligitur ex cap. Joannes de Testament. & tradit Henrici lib. 11. de matr. c. 3. n. 4. Petr. de Ledelm. de matr. q. 4. art. 5. pun. 3. paulo ante dub. 4. Sanch. dicta disp. 28. n. 6. Gutier. c. 66. num. 6. Denique omnes illi qui iurisdictionem quasi Episcopalem habent comparatione subditorum Ordinarij censentur, vt bene comprobatur Sanch. Gutier. Coninch. loc. alleg.

2. Superest difficultas de Prouisore, seu Vicario generali Episcopi. An seclisua speciali commissione possit matrimonio assistere, & Sacerdoti licentiam concedere? Negat Sotus in 4. d. 28. q. 4. art. 3. vers. circa concessiones. Anton. Gomez in bulla cruciata c. 4. circa 4. quest. numero 21. Mouentur; quia Vi-

carius instituitur ab Episcopo, ab eoque recipit iurisdictionem à pro libito Episcopi restringendam, vel ampliandam. Ordinarius autem à supremo Principe scilicet Pontifice, vel Rege, si saecularis sit iurisdictionem recipit, vt constat ex c. à iudicibus. 2. q. 1. & docet Gloss. in c. 2. verbo, constituuntur. Vt Pralati vices suas. Secundo, Vicarius vices Episcopi gerit, c. Romana in initio de appellat. in 6. ibi, eorum vices supplendo cognoscunt. At Ordinarius non vices alterius gerit, sed officio proprio fungitur, lege 1. §. qui mandatum. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictione. Tertio, morte Episcopi iurisdictione Vicarij perit: at ordinata iurisdictione mortuo instituitur per seclisua, scilicet delegata. capite gratum, capite relatum. capite licet de officio deleg.

3. Nihilominus dicendum est nomine Ordinarij Vicarium generalem Episcopi, & Capituli sede vacante comprehendendi, eo quod Vicarius generalis Episcopi vnum tribunalium cum Episcopo, vnaque iurisdictionem constituat, ex cap. Romana de appellat. in 6. & c. 2. de consuetudine in 6. ideoque de Vicario Episcopi ad Episcopum non est appellatio, vt ex eisdem Textibus constat, nisi in casibus quae ex speciali commissione Vicario conceduntur, & in quibus ipse est delegatus. Quod si obicitur ex vi vicariatus solum habere iurisdictionem in casibus civilibus, & contentiosis, c. 2. de officio Vicarij in 6. quae non videtur esse assentia matrimonialis, & forte ob hanc rationem inquit Conc. Trident. sess. 24. c. 20. de reformat. cognitionem causarum matrimonialium ad solū Episcopum pertinere tacite eius Vicarium excludens. Respondeo negando Vicarium habere tantum iurisdictionem in casibus civilibus, & contentiosis, habet enim in casibus spiritualibus ad administratione Sacramentorum pertinentibus, neque contrarium probat Textus in dicto c. 2. de officio Vicarij; ibi enim cum dicitur tantum habere iurisdictionem in casibus civilibus non spirituales, & matrimoniales exclusit, sed criminales, quae ex vi vicariatus iudicare non potest. Neque item obest Trident. quia esto allectat ad solos Episcopos pertinere causarum matrimonialium cognitionem, non obinde Vicarium excludit, oportebat namque expressè illum excludere, vt factum est sess. 24. c. 6. 6. ibi eis tantum, non eorum Vicarij sit permissum, sicuti annotauit Flamin. lib. 3. de resignat. benefic. q. 12. n. 20. Et 21. Sanch. l. 3. d. 29. n. 16. Gutier. c. 69. n. 7. Adde etiam ratione vicariatus non haberet causas matrimoniales Vicarius Episcopi cognoscere, adhuc non in futurum valide assistere matrimonio non posse, siquidem Parochus causas matrimoniales non cognoscit, & tamen valide assistit, & licentiam concedit, quia est Ordinarius. Quapropter tenendum est Vicarium Episcopi, & Capituli, & esse Ordinarium, & posse licite & valide matrimonio assistere, & licentiam alteri Sacerdoti assistendi concedere, vt bene ex communi sententia docuerunt Petr. de Ledelm. in sum. 1. p. de Sacram. matrim. c. 4. comel. 4. dub. 17. Henrici lib. 11. c. 3. n. 4. Sanch. lib. 3. disp. 29. num. 18. Gutier. canon. qq. lib. 1. c. 19. n. 13. Et tract. de matr. cap. 66. n. 12. Et c. 69. n. 9. Coninch. disp. 27. dub. 2. n. 17. Laym. lib. 5. sum. tract. 10. 2. p. c. 4. n. 5. Basil. Po. ce. lib. 5. c. 11. n. 1. Gaspar Hurtado disp. 5. de matr. difficult. 9. n. 12.

4. Ex his facile argumenta opposita soluuntur. Ad primum concedo pertinere ad Episcopum designare vicarium, at eo nominato non ab Episcopo, sed à iure, supremoque capite iurisdictionem recipit. Quod autem aliquando latiore, ampliorique iurisdictionem habeat, id est, quia ab Episcopo specialiter conceditur potestas, & iurisdictione ultra à iure concessam, quae iurisdictione si specialiter committatur huic personae quatenus talis est, est iurisdictione delegata: at si committatur ratione vicariatus, vt si in litteris diceret Episcopus: huic nostro Vicario, & Officiali concedimus &c. Aut eius iurisdictione ordinaria volumus, vt ad hanc, vel illam causam cognoscendam extendamur; tunc iurisdictione non delegata, sed ordinaria erit, vt bene comprobatur Sanch. lib. 3. disp. 29. num. 8. quia principalis iurisdictione trahit ad se minus principalem, eique annexam, cap. quod in dubio de consecrat. eccles. Et expressè deciditur cap. translatio de condit. ibi Quia simul Et ab eodem, sub eadem sponsione veraque data sunt, quod de vno dicitur, necesse est quod de altero intelligatur. Ad secundum respondeo Delegatum vices gerere delegantis in diuerso tribunali, at Vicarius non gerit vices Episcopi in diuerso, sed in eodem tribunalium, vt constat ex dicto cap. Romana, ob quod non conceditur appellatio à Vicario Episcopi ad Episcopum, nisi in casibus, in quibus Vicarius fuerit delegatus. Ad tertium: quando iurisdictione ordinaria non est eadem cum instituitur per seclisua eo mortuo: cum iurisdictione Vicarij eadem sit cum iurisdictione Episcopi sinitur Vicarij iurisdictione etiam quoad negocia caepa, vt multis probatur Sanch. lib. 3. disp. 30. num. 2. Et 3. Gutier. de matr. c. 69. n. 14.

Notanter dixi Vicarium generalem, vt excluderem foraneum; hic enim neque Ordinarius est, nec per se assistere matrimonio potest, aut licentiam concedere, nisi ea potestas ei fuerit specialiter commissa, vt ex communi sententia docet Sanch. d. disp. 29. n. 20. Gutier. cap. 67. n. 16. Et cap. 69. num. 12.

§. XII.

Qualiter Parochus, & Ordinarius licentiam assistendi matrimonio concedere possint, & debeant?

- 1 Valet licentia generaliter, & verbo tenus concessa.
- 2 Item metu, vel dolo obtenta.
- 3 Tacitam licentiam insufficientem esse firmarunt plures.
- 4 Sub distinctione respondetur.
- 5 Qualiter rati habitio sufficiat.
- 6 Licentia Sacerdoti concessa sub generalibus verbis, vel specialiter debet ipsi Sacerdoti consistere.
- 7 Sacerdos non debet credere contrahentes impetrasse licentiam.
- 8 Vice-Parochus potest hinc licentiam sicut & Parochus concedere.
- 9 Parochus interdictus ab Ordinario ne licentiam concedat, si de facto eam concesserit, valida est.
- 10 Licentia semel delata revocari potest.

1. **N**on est opus licentiam in particulari concedi, aut in scripto, sed verbo tenus, & generaliter concedi poterit, ut decimum refert à Congregat. Cardinal. Farinae. volum. 4. pag. 67. Henric. lib. 11. de matrim. cap. 3. num. 5. Sanch. lib. 3. disp. 3. num. 10. Zenedo. pract. q. lib. 1. quest. 30. num. 80. Basil. lib. 5. cap. 19. num. 12. eo quod Concilium solum excogit licentiam, neque addiderit in particulari, aut in scriptis. Censetur autem generaliter concessa, si Sacerdoti committas, ut exerceat omnia Parochi munia. An autem concessione ministrandi omnia Sacramenta censetur concedi? variant Doctores. Nam Coninch. disp. 27. dub. 3. num. 30. Henric. lib. 11. c. 3. num. 5. Gaspar Hurtado disp. 7. difficult. 11. num. 37. negant eo quod matrimonium non administratur à Parocho, vel Sacerdote. Sed rectius meo iudicio procedit Basil. Ponce. lib. 5. cap. 19. in princ. affirmans sufficienter prædictis verbis licentiam assistendi matrimonio esse concessam, quia esto in rigore matrimonium non administratur à Parocho, vel Sacerdote, improptè tamen ministratur, quatenus eius præsentia nomine Ecclesie matrimonij administrationi necessaria est sicque fuit à sacra Congregat. decisum, teste Farinae. volum. 4. pagin. 275. ibi Requiritur commissio generalis administrandi Sacramenta, vel si hæc absq̃ expressa, vel specialis licentia.

2. Rursus valere prædictam licentiam etsi metu vel dolo obtenta sit, firmarunt Sanch. lib. 3. disp. 39. num. 13. & 14. Coninch. disp. 27. num. 37. Gutier. de matrim. cap. 6. num. 4. & 15. Gaspar Hurtado de matrim. disputat. 5. difficult. 11. in fine, eo quod per hanc licentiam nihil concedatur Sacerdoti, quod in eius dominium transeat, quippe solum conceditur eius personalis assistentiæ valor, ut matrimonium firmet, cum ergo prædicta licentia sic extorta non irriteret à iure, effectus validam esse.

3. Difficultas autem est, An tacita licentia sufficiat? Negant Menoch. de arbitrat. casu 453. n. 13. & 14. Et conf. 183. num. 7. Petr. de Ledem. 1. part. sum. de Sacram. matrim. cap. 6. conclus. 4. dub. 14. Henric. lib. 11. cap. 3. n. 5. l. 1. Zeuallos in suis qq. communib. quest. 604. num. 114. Zenedo. pract. canon. lib. 1. q. 30. num. 79. in fine. Gonzalez ad reg. 8. cancellar. gl. 17. num. 52. testaturque à sacra Congregatione decisum in hæc verba. Non sufficit tacita licentia, quæ resultat ex tolerantia. Movenitur, quia Concilij verba expolulantur licentiam propriè sunt intelligenda.

4. Ceterum distinguendum est in tacita licentia, & affirmandum tacitam licentiam de præsentia, quam censetur Parochus concedere videns Sacerdotem nomine suo se disponere ad matrimonium assistendum, cum facile posset impedire sufficientem esse: sic ex communi sententia docent Sanch. lib. 1. disp. 35. num. 20. Coninch. disp. 27. dub. 3. num. 31. Basil. Ponce. lib. 5. cap. 19. num. 1. Gaspar Hurtado disp. 5. difficult. 11. num. 38. Et enim ille tacitus consensus signis illo exteriori expressus vera licentia est actum matrimonij antecedens, ergo sufficit. At si licentia tacita non antecedit matrimonium, sed illud subsequatur, quæque vocatur rati habitio de futuro, nullatenus sufficit ad valorem matrimonij, ut rectè docent Zenedo dicto lib. 1. quest. 30. num. 78. Sanch. Coninch. Basil. Hurtado loc. alleg. siquidem matrimonium non fit præsentia Parocho, vel Sacerdote qui à Parocho habeat licentiam, sed qui habitus esset, si peteret, præsumiturque suam assistentiam non fore illi ingratam, cum tamen Concilium exigat assistentiam Parochi, vel alterius Sacerdotis ex licentia Parochi.

5. Quod si obicitas rati habitioem retrahat, & mandato comparari, regula rati habitioem de Regalis iuris in 6. at si mandatum matrimonio præcessisset validum esset matrimonium ex mandato Parochi celebratum, ergo etiam ex ra-

tihabitione postea subsequente? Et confirmari potest, quia ad ministranda Sacramenta Eucharistia, & extrema Vactionis rati habitio sufficit de futuro, ergo etiam sufficere debet ad matrimonium, siquidem omnia hæc absque Parochi licentia ministrari nequeunt. Clement. dudum. §. verum ne parochialis de sepulcr. Et Trident. sess. 24. cap. 13. de reformis. Respondeo rati habitioem mandato comparari, & retrahere ipsum actum, quando valor actus pendet ex sola voluntate mandantis, at contractus matrimonij pendet à multis capitibus, scilicet à consensu contrahentium, à testium, & Parochi, vel alterius Sacerdotis ex licentia Parochi præsentia, quæ cum hæc non adit, inualidus est actus, nequit ergo ex voluntate Parochi tantum reddi postea validus. Ad confirmationem dico esse latum discrimen inter administrationem Eucharistia, & matrimonij præsentiam. Nam licentia Parochi pro ministranda Eucharistia non exigitur, ut validè ministraretur, sed vt licitè, idèque non est necesse, quod præcedat ministratioem, sed sufficit probabilis præsumptio illius futuræ. Secus in matrimonij præsentia ad cuius valorem licentia Parochi postulat, cum igitur illam non habeat, sed solum habeat spem, & præsumptionem dandam fore, non poterit validè assistere, & sic intelligenda est declaratio Cardinalium.

6. Hæc inquam licentia Sacerdoti concessa sub generalibus verbis vel specialiter, & in particulari vt valeat necessariò debet consistere ipsi Sacerdoti, vel per epistolam, vel nuncium missum à concedente: est enim quoddam prius legium, & quasi quædam donatio, quæ non potest quousque acceptetur, acceptari autem non potest, nisi agnoscatur. Argum. Textus cap. si tibi absenti, de præbendis in 6. Et cap. ad nuncium vers. ex parte, de concess. præbendis in 6. Solum est dubium, An sufficiat, quod nuntius à Sacerdote missus licentiam acceptet, vt ipse Sacerdos validè matrimonio assistat, tamen si ignoret licentiam datam esse, & à suo nuncio acceptatam? Negat Gaspar Hurtado disp. 5. de matrim. diff. 13. Et Basil. cap. 2. num. 8. moti ea ratione, quia non est credendum Conc. Trident. & Parochum velle, vt licentia valeat, quousque, cui conceditur ea licitè uti potest; at ignorans licentiam ea illicitè vitur vt de se constat. Rectius tamen contrarium censent Sanch. dicta disp. 36. num. 2. Coninch. disp. 27. dub. 3. num. 3. Quorum ratio esse potest, quia cuiuslibet beneficii, privilegij, dispensationis, facultatis, & gratia concessio à puelo acceptationis facta à nuncio ad id specialiter destinata habet effectum, vt communiter Doctores tradunt, & colligitur ex cap. si tibi absenti, de præbendis in 6. Ergo idem est dicendum de prædicta licentia concessione, cum nullam sit fundamentum aliam conditionem novam exigendi; nam quod Sacerdos ea vi non possit licitè, quousque sibi innotescat esse concessam per accidens est, neque valorem licentia impedit, sicut neque cuiusvis alterius facultatis.

7. Movenit tamen communiter Doctores Basil. lib. 1. cap. 29. num. 8. Sanch. lib. 3. disp. 37. n. 2. Coninch. disp. 27. dub. 3. in fine Sacerdotem regulariter non debere credere affirmantibus ab Ordinario, vel Parocho impetrasse licentiam matrimonio assistendi, præcipue si velint contrahere absque denunciationibus, quia in de gravissima inconuenientia oriri possunt, nisi forte persona essent tam grauis auctoritatis, vt nulla fraudis suspicio adesset. Neque obstat affirmanti se habere facultatem à proprio Sacerdote alteri confidendi credi debere, vt inde inferas idem esse dicendum in matrimonio: est enim diuersa ratio. Nam penitentia Sacramentum solum respicit penitentis salutem, idèque non est verisimile ibi fallaciam subesse: at matrimonium & ad forum externum pertinet, & plura emolumenta temporalia ex eo appeti possunt, quæ facile solent mentes hominum euertere.

8. Prædictam licentiam non solum Parochus, & Ordinarius concedere possunt alteri Sacerdoti, sed etiam viceparochus ad breue tempus constitutus, quia esto sint Delegati sunt tamen Delegati ad vniuersitatem causarum, idèque vnam, vel alteram causam subdelegare possunt: Argum. l. 1. §. ab eo ff. quis, & à quo. Et cap. cum causam, verbo delegatus, de appellationib. alium tamen vicecuratū constituit non potest, nisi aliter consuetudo obtineat, vt obtinere ad breue tempus testatur Adrian. & Metimna. quos refert, & sequitur Sanchez disputat. 31. num. 15. Qui poterit alteri Sacerdoti licentiam ad assistendum matrimonio concedere, quia non est delegatus à delegato, sed ab Ordinario tacente, & consentiente in tali consuetudine, vt per absentiam vicecuratus alius ad breue tempus substituitur, vt bene Sanchez supra, quibus consentit Gaspar Hurtado disputat. 5. difficult. 10. num. 34. & 35.

9. Sed quid si Parocho interdictum sit ab Ordinario, vt illi Sacerdoti licentiam ad assistendum matrimonio concedat? Respondeo concessionem si fiat illicitam fore, validam tamen esse, dum prohibitioni non est adiectum decretum irritans, vt decimum à congregatione Cardinalium restatur Sanch. lib. 3. disp. 31. num. 2. Salcedo, cap. 7. sua practica §. prima igitur dubium. Zeual. quest. 604. num. 71. Gutier. cap. 67. pag. 161.

§. VI.

De pœnis Matrimonij clandestini.

- 1 Probabile est matrimonium omittis denunciationibus clandestinum non esse, nec subiectum pœnis. Sed oppositum est probabilius.
- 2 Pœna contrahentium clandestinè est quod filij illegitimi sint.
- 3 Requiritur esse matrimonium in gradibus prohibitis contractum.
- 4 Item, ut soboles suscepta sit durante inhabilitate, & clandestinitate.
- 5 Matrimonium clandestinum validum legitimat prolem.
- 6 Secunda pœna contrahentium clandestinè est ne coniux spoliata viro ei restituatur.
- 7 Tertia, ut matrimonium publicum preferendum sit clandestino.
- 8 Quarta ut ipse dispensationis careant contrahentes, si in gradibus prohibitis contraxerint.
- 9 Quinta redduntur inhabiles ad sic contrahendum.
- 10 Subdantur gravi pœna arbitrio Ordinarij imponenda. Imo Index secularis sic contrahentes punire potest.
- 11 Qualiter exheredationis pœna afficiantur contrahentes clandestini.
- 12 Parochus, vel alius Sacerdos de cuius licentia assistens matrimonio omittis cultu abiter denunciationibus triennio suspendendus est.
- 13 Non est extendenda hac pœna ad Sacerdotes vagos absque Ordinarij licentia contingentes.
- 14 Ab hac triennali suspensione nequit Episcopus absolvere, et si alij contrarium sentiant.
- 15 Parochus, vel alius Sacerdos assistens matrimonio non sibi subditorum, aut predictos sponso benedicens suspensus est: quousque Ordinario illius Parochi visum fuerit.

1. **P**lurimum pendet decisio huius quaestionis ex his quae §. 1. diximus, quodnam sit matrimonium clandestinum? Nam si proprie, & in rigore clandestinum censendum sit, quod est praesente Parocho, & testibus celebratum, ut diximus illo §. 1. communi esse sententiam pœnis antiquo iure impositis in matrimonio clandestino affici dicendum est: sed quia praedictum matrimonium clandestinum non esse docuerunt Palacios in 4. d. 2. 8. dist. 7. Petr. de Ledesma. q. 45. art. 5. Molin. r. 1. de iust. tract. 2. dist. 176. Gaspar Hurtado dist. 5. difficult. 22. Candelab. aureum. 1. p. num. 243. Idem probabile est ab illis pœnis praedictum matrimonium excusari. Ex his sententis prior utpote communior nobis probatur, quam docent Sanch. alius relatis, lib. 1. dist. 3. num. 7. Henric. lib. 1. r. cap. 6. num. 2. Gutier. cap. 7. per totum. Basil. Ponces lib. 5. cap. 37. num. 6. Coninch. dist. 27. aut. 9. in fine. Moucor ex cap. fin. §. si quis vero, de clandest. desponsar. ubi clandestina coniugia appellatur, quae praetermissis denunciationibus contrahuntur, tamen si publice contractantur, quae contrahuntur absque solemnitate à iure requisiti, ut bene Bart. in leg. fin. ff. de ritu nuptiar. Neque obstat Concilium sess. 24. cap. 1. matrimonia clandestina irritant, & annullant, cum tamen celebrata praesente Parocho, & testibus omittis denunciationibus non irritantur, quia non irritant quodlibet clandestinum, sed clandestinum absque ea solemnitate factum, tamen si coram omni populo fieret. Neque item obstat quod dicitur sess. 24. cap. 1. pœnam apponens contrahentibus in gradu prohibito non praetermissis denunciationibus, nullam clandestini matrimonij mentionem fecerit, quia non negavit: praeterquam quod id factum est, ut locus daretur opinioni neganti proprie clandestinum esse, & in pœnam applicatam in casu cap. fin. incidere. Cum ergo ab antiquo iure recedendum non sit, nisi quatenus nouo sit expressè correctum, efficitur sane clandestinum matrimonium dici, quod omittis denunciationibus celebratum sit, quidem in Conc. Trident. non inuenitur expressè correctum. Hoc posito,

2. Prima pœna, quae contrahentibus clandestinè, hoc est omittis denunciationibus ipso iure apponitur, est illegitimitas filiorum, qui ex tali matrimonio concepti fuerint, si fortè contraxerint in gradibus ab Ecclesia prohibitis. Habetur expressè cap. fin. de clandest. desponsar. ibi: si quis vero huiusmodi clandestina, vel interdicta coniugia iure praesumpserit in gradibus prohibito etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione conceptas proorsu illegitimas censetur de parentum ignorantia nullum habere substantium; cum illi taliter contrahendo non expertes scientia, vel saltem affectatoris ignorantia videantur. Pari modo proles illegitima censetur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum praeter omne interdictum etiam in conspectu Ecclesiae contrahere praesumpserint.

3. Circa

ratum. Et colligitur manifestè ex cap. 2. de matrim. contracto contra interdict. Eccles. Idem censio dicendum de licentia concessa Sacerdoti sub onere praemittendi denunciations, indagandi impedimentum, aliamve diligentiam praestandam, dum enim non additur decretum irritans, censeri debet praedictam diligentiam praestari non in vi conditionis, sed oneris, & obligationis maxime si sit diligentia, quam ius commune postulat, ut tradit Sanch. dist. 32. cap. 33. & Coninch. dist. 27. aut. 3. n. 33.

10. Ad extremum licentia semel data reuocari potest, at non est censenda reuocata, quousque reuocatio per epistolam, vel certum nuntium significata sit ei cui est licentia concessa, ut bene docuit Sanch. lib. 3. dist. 36. num. 9. Coninch. dist. 27. aut. 3. num. 32. vers. ser. d. Gaspar Hurtado dist. 5. dist. 13. in fine num. 45. Quod si aliquis post contractum matrimonium opponat Sacerdotem curis licentia, vel quia fuit reuocata, reuocatur probare, alias credi non debet, ut notat Mascard. de probat. concl. 982.

§. XIII.

De testibus pro matrimonio contrahendo à sacro Concilio requisitis.

- 1 Quid Concilium de testibus decernat.
- 2 Aliqui affirmant testes omni exceptione maiores requiri.
- 3 Oppositum omnino tenendum est.
- 4 Satisfundamento num. 2. adducto.

1. **S**acrum Concilium Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. Matrimonij exigit, ut simul cum Parocho, vel alio Sacerdote de licentia Parochi duo, vel tres testes assistant matrimonio contrahendo, alias contractus irritus, & nullus sit. Hos tamen testes necessarium non est esse rogatos, quia ea qualitas à Concilio non exigitur, ut bene notatur Grego. Lop. leg. 1. verbo fin. testigos, tit. 3. part. 3. Caldas Pereira de capt. & vind. cap. 6. numero 22. Henric. lib. 1. r. cap. 3. numero 9. Sanch. lib. 3. dist. 41. num. 7. Gutier. de matrim. cap. 34. num. 7. Et cap. 5. in fine. Quinimo sufficiunt, quousque debeat, & repugnantes interficiant, modo percipiant contractum celebratum, sicut de Parocho diximus, quia ea vis non impedit, quin possint de matrimonio testari, ut tradit Zeual. in fine per trad. quest. 604. num. 82. Sanch. lib. 3. dist. 39. num. 9. Coninch. dist. 27. n. 44. Cenedo pract. & canon. q. 116. 1. quest. 30. num. 108. ad finem.

2. Dubium tamen est, an ij testes debeant esse omni exceptione maiores? Affirmat aliqui Neotherici, eo quod Concilium eorum praesentiam exigit, ut de matrimonio constet ex eorum testimonio, at testes minus idonei non plene probant. Quinimo saepe à testimonio dicendo repelluntur, ut sunt infames, aut alio vitio notati. Ut ergo fini Concilij fiat satis necessario testes omni exceptione maiores debent adhiberi, quales, ipe iure antiquo ad probationem matrimonij requirebantur, iuxta Textum in cap. ius et eod. 2. de testibus. Et leg. 1. §. 4. Et tradit alius relatis Mascard. de probat. concl. 10. §. num. 4. Anton. Gab. tom. 3. commun. opin. lib. 1. tit. de testib. concl. 8. num. 3. vers. contrarium. Adde causa matrimonialis est causa ardua, & grauis, neque debet tractari per quocumque iudices ex Textu in cap. in fine, de contrah. nuptiar. & sequit. At in causa ardua non amittitur testis, cuius fides ob aliquam rationem infirmari possit. Cap. iud. §. quousquam n. 1. de probat. Ego.

3. Ceterum communis sententia, & omnino tenenda adest, quod eaque testes modo rationis vsum habeant sufficientes esse ad matrimonij valorem, illiusque probationem, tamen si qualia cognoscunt, & parentes sint contrahentium, vel illorum fratres, & familiares, vel esto sint foeminae, & infames, & excommunicati, quia Concilium solum exegit duorum testium praesentiam nulla illis addita qualitate, ergo non est à nobis addenda, maxime cum hoc decretum sit correctorium iuris communis, vbi nulla testium praesentia pro valore matrimonij requisita erat, ac proinde interpretandum est, ut quam minus fieri possit praedictum ius commune corrigat. Praeterea alio testes per se admittendi non essent ad matrimonium ob eorum vitium, & defectum, quia tamen admittuntur simul cum Parocho ex eius praesentia eorum vitium suppletur, ut multis comprobatur Anton. Gab. loc. cit. concl. 5. num. 1. Denique suppletur eorum defectus, quia regulariter sunt à contrahentibus electi, & rogati, ut ex communi sententia testatur Farinae. de op. iur. contra testes, quest. 54. num. 40. Et quest. 62. num. 110. Sanch. dist. 41. num. 5. Gutier. cap. 44. num. 74.

4. Ex his facile soluitur oppositum fundamentum, testes namque requisiti à Concilio non sunt ad probationem matrimonij alias contracti, sed ad probationem matrimonij, cuius iura statuerunt, ideoque istudum est naturalis legi, quae cuiuslibet testimonio rationis vsum habentis contenta est. Adde eorum vitium ex praesentia Parochi suppleri.

3. Circa hanc pœnam adverte requiri matrimonium esse inualidum, ut constat ex illis verbis *si quis in gradibus prohibitis*. Aliquibus tamen placet ex quocunque capite hæc nullitas proveniat hanc pœnam habere locum.

Nam esto in prædicto cap. fin. solum apponatur pœna contrahentibus in gradibus prohibitis, ratio verò decidendi eadem est in quocunque impedimento, quod per denunciations manifestari poterat, cum parentes ceaseantur affectatores ignorantie, si impedimento aliquo ligati, quod denunciations agnosci poterat contrahant omittentes denunciations. Secundo *ca. 2. & 14. Qui filij sint legitimi* deciditur eos legitimos esse, qui bona fide saltem unius coniugis suscepti sunt, & in facie Ecclesie. Taciè ergo à legitimitate excluduntur filij qui mala fide suscipiuntur, ut contingit in his qui omis denunciations impedimento ligati contrahunt. Atque ita tenet Coninch. *disp. 27. dub. 9. à n. 77. Sanch. lib. 3. disp. 42. num. 4.* Sed rectè ut Basil. Ponce. *lib. 5. de matr. c. 37. numer. 7.* censet hanc pœnam illegitimitatis solum habere locum in contrahentibus clandestinè in gradu prohibito, scilicet consanguinitatis, vel affinitatis, quia Textus in dicto c. fin. id tantum expressit, & pœnæ extendendæ sunt, tametsi eadem ratio procedat. Neque obstant Textus in contrarium allegati. Fateor namque esse iudicandos legitimos, qui bona fide patrum suscepti sunt, inde tamen solum inferri potest omnes susceptos mala fide parentum illegitimos esse censendos, sed non eos qui ex mala fide præsumpta suscipiuntur, quales sunt suscepti omis denunciations à parentibus qui credebant nullum impedimentum subesse.

4. Secundo nota ad prædictam pœnam incurrendam requiri sobolem susceptam esse de tali coniugio inualido durante inhabilitate, & clandestinitate. Si enim tollitur clandestinitas, quia publicatur nimirum matrimonium, & insuper per sententiam ab Ecclesia validum iudicatur, filij nati post talem publicationem, & approbationem legitimi esse censentur, etiamsi forè postmodum deregatur impedimentum, quia casu, & per accidens antea detectum non fuit, habetur expressè *cap. quod nobis, qui filij sint legitimi. ibi: Si qui de matrimonio clandestino postmodum ab Ecclesia comprobato nati fuerint, eos legitimos iudicet filios, & heredes, id est si generati fuerint, aut nati ex clandestino matrimonio, ab Ecclesia tamen tempore conceptionis, vel natiuitatis ut valido comprobato.* Et *cap. 2. de clandest. despo. sat.* inquit Textus. *Verum si personæ contrahentium hæc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præcedat ab Ecclesia recipienda sunt, & comprobanda tanquam à principio in conspectu Ecclesie contracta.* Quod si obicitur filij nati à coniugibus impedimenti conscientis etiamsi publicè contrahant, & ab Ecclesia eorum matrimonium postmodum per dispensationem approbetur, non efficiuntur legitimi, quia tempore conceptionis, vel natiuitatis non poterant validè contrahere *cap. 1. antea, qui filij sint legitimi.* Sed qui prætermisissis denunciations inualidè contraxerunt tanquam conscientis impedimenti iudicandi sunt, cum mala fide, & ignorantie affectatores processerint. Ergo quantumcumque postea eorum matrimonium ab Ecclesia approbetur, filij inde nati non sunt iudicandi legitimi impedimento detecto. Neganda inquam est consequentia, & ratio differentia est, quia matrimonium illorum qui conscientis erant impedimenti tam de facto, quam secundum eorum existimationem inualidum erat. Secus verò matrimonium illorum, qui ignorantibus in gradibus prohibitis contrahunt, quia saltem quoad eorum existimationem esto culpabilem validè contrahunt. Quapropter nihil mirum si talis defectus approbatione Ecclesie suppleatur, à qua similia matrimonia, ut inquit Textus in *cap. 2. de clandest. despo. sat.* recipienda sunt, & comprobanda, nisi rationabilis causa præcedat, hoc est nisi aliquid impedimentum tali approbationi offeratur.

5. Tertio est notandum, matrimonium clandestinum validum legitime prolem susceptam à parentibus, qui tempore conceptionis, vel natiuitatis proles habiles erant ad contrahendum; quia in *supradicto cap. fin.* solum redduntur illegitimi filij, qui ex matrimonio clandestino in gradibus prohibitis suscepti sunt. Quod extendendum non est ad casum dissimilem, ut pluribus comprobat Sanch. *lib. 3. disputat. 44.*

6. Secunda pœna contrahentium clandestinè ex iure antiquo est, ne coniux spoliata à viro ei restituatur ante omnia. Nam esto regulariter spoliatus debeat ante omnia restitui *cap. ex conquestione. Capite litteras de restitut. spoliat.* at in pœnam clandestinitatis hoc beneficio priuatur iuxta Gloss. *verbo legitime, in cap. ex transmissa, de restitut. spoliat.* & tradunt ibi Doctores apud Sanchez *dict. lib. 3. disputat. 45.*

7. Tertia est ut matrimonium publicum præferendum sit clandestino, nisi hoc efficaciter probetur. Sed huic duplici pœnæ posito Concil. Trident. ferè non est locus, nam si matrimonium contractum est absque Parocho, & testibus cum matrimonium non sit, nunquam spoliatus restituendus est, neque eius matrimonium præferendum. Si verò, & testibus

præferendum. Si verò, & testibus præsentibus sic celebratum, esto omis denunciations aut omnia coniux alteri restituitur; neque aduersus hoc matrimonium legitime probatum aliud quodcumque postea subsequens vim habere potest.

8. Quarta pœna contrahentium clandestinè, hoc est absque prævis denunciations præsentibus tamen Parocho, & testibus à Concilio requisitis est, ut sepe dispensationis careant, si forè in gradibus prohibitis etiam ignoranter contraxerint, quia ut inquit Concil. *sess. 24. cap. 5. de reformat. matrimonij.* Non est dignus qui Ecclesie benignitatem facile experiat, cuius salubria præcepta contempnit. Quod sic debet intelligi, ut Pontifex non censendus sit dispensatus ex qualibet causa, sed graui, & virginti, ne gubernationi communi Ecclesie præiudices, cui conuenit se in hac parte dilectum ostendere, idè quod dispensandus debet mentionem talis delicti facere, talis dispensatio impetrata non erit verò bene Sanch. *disp. 45. num. 3.* Coninch. *disp. 27. dub. 9. n. 81.* Gutierrez. *de matr. cap. 7. num. 2.*

9. Quinta pœna contrahentibus clandestinè absque Parocho, vel testibus statuta à Concilio *sess. 24. cap. 1. de reformat.* ut inhabiles sint ad sic contrahendum, hoc est ad contrahendum eo clandestino modo. Quare si volunt postmodum publicè, & iuxta Ecclesie ritum contrahere, non est dubium, quin habiles existant, ut pluribus firmat Gutierrez. *cap. 7. num. 4.* Sanch. *suprà, disp. 46. n. 2.* Basil. *lib. 5. cap. 37. n. 13.* Coninch. *disp. 27. dub. 9. num. 80.*

10. Insuper subdantur graui pœnæ arbitrio Ordinarij imponendæ, ita ut Ordinarius sub graui culpa eos punire teneatur, ut constat ex illis verbis Concilij, quæ præceptum significant. Necnon & ipsos contrahentes arbitrio Ordinarij grauius puniri præcipit, & notantur Sanch. *dicta disp. 46. numer. 7.* Gutierrez. *cap. 7. num. 3.* & 9. Coninch. *dub. 3. num. 3.* Quinimo non solum Ordinarius, sed etiam Iudex secularis potest prædictos contrahentes punire, sicuti relatis Gutierrez. Azuero, & alius docuit Sanch. *d. lib. 3. disp. 54. num. 4.* eo quòd secularis Iudex habet iurisdictionem in personam, & ex alia parte constat de delicto. Si verò necessarium fuerit prius cognoscere, an contrahentes clandestinè contraxerint placet Couarua. *4. decret. 2. part. cap. 8. fin. num. 2.* cognitionem remittendum esse Iudici Ecclesiastico. Sed oppositum est satis probabile, nam esto causa matrimonialis cognoscitur per se solum Episcopis concedatur: attamen eum cognoscere non est de iure, sed de facto, an scilicet clandestinè contraxerint, non est cur laici hæc potestates denegentur. Non eum ipsi cognoscunt, an validum sit matrimonium, vel non, vel quale matrimonium clandestinum sit dicendum, sed his positis, ab Ecclesiaque definitis procedunt inquirentes, an contractum sit matrimonium contra Ecclesie statuta? Unde quæstio per se non est de iure, sed de facto; in qua quæstione ut inquit Sanch. *loc. cit.* potest Iudex secularis ferre sententiam.

11. Ultra prædictas pœnas clandestinè contrahentibus impostas iure civilis regio addit exhereditatio, quam facere possunt parentes filijs sic contrahentibus, sicuti habetur *leg. 4. de Testam. quæ est lex 1. tit. 1. lib. 5. noua recopil. ibi: [y] puedan desheredar si quisieren a sus hijos, y hijas, que tal matrimonio [hoc est] el que la yglesia hubiere por clandestino [contraxerint].* Circa quam legem notandum est, ob matrimonium absque Parocho, vel testibus celebratum non incurri hanc pœnam, sed in partibus, in quibus Concilium Trident. receptam esse quia esto sit clandestinè factum, non tamen est matrimonium, ac proinde non habet effectum; paria enim sunt non esse, & esse nullum, *leg. duo sunt Titij. ff. de Testament.* & quod de iure non sortitur effectum, non præstat impedimentum. *Reputa non præstat, de Reg. iuris in 6.* Et tradit Sanch. *lib. 3. de matr. disput. 2. & 47. per totam.* Gutierrez. *lib. 2. pract. qq. 1. & 2.* Unde hæc pœna solum habet locum stante opinione communi asserente matrimonium celebratum coram Parocho, & testibus omis denunciations esse, dicitur ab Ecclesia clandestinum. Nam eo casu filij sic contrahentes exhereditarij possunt à parentibus. Quod tamen intelligendum est, si filij que parentum consensu matrimonio copulerent. Hæc enim lex non tam pro clandestinitate statuta est, quàm quæ recentia debita parentibus contempna fuerit eo contrahentium modo. Quocirca, si aliqua causa virget, ne hæc licentia à parentibus possuletur; eo quòd parentes malitiosè matrimonium impediens, non poterit filius, aut filia exhereditarij bene Sanch. *d. disp. 47. n. 8.* Gutierrez. *suprà.* Hæc exhereditatio filiorum potest à parentibus ante iudicis sententiam si filij non habebit effectum, quousque ipsi parentes, vel eorum heredes probent habuisse causam legitimam exhereditandi, ut patet *ex leg. 10. tit. 7. part. 6. ibi: [H]a menester que quando el padre quisiere que vala su testamento, o hubiere sabor de desheredar a su hijo que mueltre raçon por que lo face: pero no debe ser creido a menos de lo probar el mismo o a aquellos que estableciere por herederos.* [Hæc] que de pœnis contrahentium clandestinè.

12. Parocho autem, vel alteri Sacerdoti de eius licentia assilenti matrimonio omittis culpabiliter denunciationibus triennalis suspensio ab officio iudicanda est ex Textu in c. fin. de claudesi. de sponsar. ubi suspendatur, quod verbum non latam sententiam, sed ferendam indicat, vt aliis relatis probat Sanch. disp. 48. num. 2. Gutier. c. 73. num. 13. Basl. lib. 5. cap. 37. n. 11.

13. Eandem poenam extendit Sanch. quotiescunque in matrimonium a iure interdictum, quae est si vagos absque Ordinarij licentia coniungat, contemplitve similes conditiones impedire. Sed oppositum verius credo nam Textus in c. fin. tantum loquitur de matrimoniis, quae ob suspicionem impedimenti dirimentis interdicta sunt. Illud vero tenendum omnino est praedictam poenam suspensionis non incurere Parochum, vel alium Sacerdotem matrimonio assilenti abique sufficienti numero testium, quia non assilenti matrimonio cum nullum sit, sed loco suspensionis in dicto c. fin. imponitur arbitrio Ordinarij puniendus est, vt optime aduertunt Sanch. Gutier. Basl. & Coninch. loc. cit.

14. Ab hac autem triennali suspensione ab Episcopo imposta posse ipsum Episcopum absolueri docuerunt Hostiensis. Ioann. Andr. n. 11. Praepos. n. 12. Bartholom. a Led. dub. 21. de matr. post 6. concl. Tum quia Episcopus eam imponit, commune autem est censuram tollere posse qui eam imponit. Tum quia non est referata in d. c. fin. A censuris autem non referatis potest Episcopus absolueri ex Textu in c. super de sentent. excommunic. Tum denique quia ita Trident. sess. 24. c. 6. de reform. conceditur Episcopis potestas, vt ab omnibus censuris etiam referatis Summo Pontifici possint absolueri in foro conscientiae. Sed relictis alij Doctores hanc potestatem Episcopis denegant, vt pluribus comprobant Sanch. lib. 3. disp. 48. n. 2. Gutier. c. 73. n. 22. Basl. Ponce, lib. 5. c. 37. n. 11. eo quod illa suspensio triennalis a Concilio generali lata sit, ac proinde ab ipso Concilio praefinitum est tempus, quo suspensio durare debet. Nequit ergo Episcopus qui inferior est legem a Superiore latam relaxare. Secus vero est in censuris in illo determinato tempore praefinitis, in quibus Episcopus dispensare poterit, quia nihil contra Superioris legem agit, cum Superior solum tulerit censuram, non autem declarauit tempus, quo deberet ligari. Et ex his soluitur ratio dubitandi: non enim ab Episcopo lata est triennalis suspensio tanquam a principali, sed tanquam a ministro Concilij generalis, idcirco nequit eam relaxare, neque in omnibus censuris potest dispensare etiam sponte Trident. confectione, sed solum in his, quae nec publica fuerint, neque ad forum exterius deductae: haec triennalis suspensio cum non incuratur ipso facto, sed per sententiam Iudicis, iam est censura publica, ad forumque exterius deducta.

15. Verum si Parochus, vel alius Sacerdos sine legitima facultate matrimonio non sibi subditorum assilant, aut nuptias sponfos benedicere ausus fuerit, tam diu suspensio est ab officio, & beneficiis quousque Ordinario illius Parochi qui debebat assilere visum fuerit, vt expressè habetur in dicto de cetero Trident. Et tradunt Sanch. Gutier. & Coninch. supra. Aqua suspensione excusat ignorantiam modè crassissima non habet vt bene Sanch. num. 7. Gutier. num. 6. Testes vero assilentes matrimonio absque Parocho, & assilentes matrimonio in quo denunciationes fuerint culpabiliter omittit arbitrio Ordinarij puniendi sunt, vt bene tradit Sanch. disp. 46. n. 7. Gutier. cap. 73. num. 22.

3 Illicium fuit a principio plures habere uxores, tametsi in lege antiqua fuerit dispensatum.

4 Qualiter hac dispensatio subsistere potuit?

5 Lege Evangelica abrogata est concessio plurium uxorum.

1. Vnitati matrimonij non obest, quod dissoluto vinculo matrimonij morte vnus coniugis aliud matrimonium contrahatur quia ille contractus est vnus cum vna, verumque habet illud Genes. 2. Erunt duo in carne vna, sicuti pluribus exornatur aduersus aliquos haereticos Bellarm. lib. 1. de matr. c. 9. Sanch. lib. 7. disp. 81. Coninch. disp. 26. dub. 1. n. 2. Paul. Laym. lib. 5. sum. tract. 10. 3. p. c. 6. q. 2. Neque his obest quod secundis nuptiis denegentur benedictiones, non enim denegantur, quia illicite sunt, sed ne repetita benedictiones valeant. Neque item obest quod in Concil. Laodicensi, can. 1. imponatur poenitentia ad secundas nuptias transuentibus, quia haec imponitur ob eorum praesumptam intemperantiam. Neque denique obest, quod sic transuentes afficiantur irregularitate, ea namque afficiuntur, quia eorum matrimonium deficit a perfecta significatione coniunctionis Christi cum Ecclesia. Quare vnitati matrimonij solum obstat, si vir vnus plures uxores simul habeat, & a fortiori si vnica vxor plures viros.

2. Et licet aliqui haeretici licitam esse polygamiam plurium vxorum simul asserant: at Catholica veritas definita in Trident. sess. 24. can. 2. id non permittit, inquit enim Trident. Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Diuina lege esse prohibendum, anathema sit. Quippe Christus Dominus Marth. 19. decidit adulterum, qui cum vnica prima vxore aliam duxerat, non esset aduersus si vnica prima vxore plures ducere posset, sicuti tradit Bellar. uente prima vxore plures ducere posset, sicuti tradit Bellar. uenti. lib. 1. de matrim. c. 10. Gregor. de Valent. disp. 10. min. lib. 1. de matrim. c. 10. Gregor. de Valent. disp. 10. min. & alij communiter.

3. Quinimo ex Diuina lege a principio mundi publicata illicium fuit plures simul habere uxores, vt constat ex illo Geuec. 2. Erunt duo in carne vna. Si enim vir plures habere simul uxores posset, non diceretur plures in vna carne diuidentur, vt optime colligit Innocent. III. in c. gaudemus 8. de diuortio. In qua lege, cum Israelitico populo dispensatum fuit, eo quod exigua erat, vt multiplicaretur. Vt supponitur Deuter. 21. Et colligitur tum ex dicto c. gaudemus, de diuortio, tum ex exemplo Isaac, Iacob, David, aliisque sanctissimis Patriarchis, qui plures simul uxores habuerunt, quod nullatenus noceret, si aduersus legem Diuinam procederent, vt latens tradit Hieronym. in epist. ad Oceanum. Et August. optime de doctrina Christiana, c. 12. & habetur c. obiciuntur, 32. Neque his obest, quod sola vnica appelletur vxor, reliquae vero concubinae dicantur, quia id factum est, vt indicaretur primam assumptam esse tum ad proles generationem, tum in familia gubernationem; reliquas vero solum ad prolem generandam. Praeterquam quod saepe concubinae uxores appellabantur, vt constat ex illo Genes. 16. & 25. n. 1. & 6. & Iudic. 19. ubi vnica vxor Leuitae concubina dicta est. Exemplo igitur Israelitici populi gentiles plures accipiebant uxores, non quia cum illis esset dispensatum, sed quia licitum sibi esse credebant ob Israelitici populi exemplum, vt colligitur ex c. 26. & 28. Genes. & notat August. lib. 16. de ciuit. c. 38. & lib. 21. contra Faustum, c. 47. de quo Coaruu. 2. p. decr. c. 7. §. 3. & n. 1. Sanch. lib. 7. disp. 80. & n. 1.

4. Difficultas autem est. Qualiter hac dispensatio potuit subsistere? Nam esto aliqui Doctores, vt Abulen. 1. Reg. cap. 8. q. 2. Durand. in 3. dist. 3. q. 1. Palacios ibi, disp. 1. Caiet. c. 16. in Genes. & 1. ad Tim. 3. in illa verba: Oportet Episcopum esse vnus uxoris virum. Et Marc. 10. Quicumque dimiserit uxorem, &c. Venerunt. 2. p. specul. art. 15. censent non naturali lege, sed tantum Diuina pluralitatem vxorum interdicti, quibus fauet August. lib. 16. de ciuit. Dei c. 38. dum inquit pluralitatem vxorum nulla lege fuisse prohibitam scilicet naturali: a tamen eorum sententia defendit non solum Diuina lege, sed naturali pluralitatem vxorum prohiberi, vt videtur est apud Coaruu. 2. p. c. 7. §. 3. Bellarm. lib. 1. de matr. c. 106. n. 1. Coninch. disp. 26. dub. 2. & num. 13. Basl. Ponce, lib. 7. cap. 46. & num. 2. Paul. Laym. lib. 5. tract. 10. 3. p. c. 6. q. 2. Gasp. Hurado disp. 9. difficult. 1. n. 3. & alios: & colligitur ex c. gaudemus de diuortio, ubi: Nemini vnquam licuit plures habere uxores, nisi cui fuit ex Diuina reuelatione concessum. Quippe pluralitas vxorum libidinem fouet, vt de se constat proles generationem minuit saepe, vt contingit in Salomone; concupiscentia vxoris non satis consulit, cum vir in alias diuisus minus potens sit debitum reddere, socialem cohabitationem labefaciat: non enim integrè cum viro domina, & gubernatrix familiae constituitur, rixas, discordiasque inter uxores excitat: tum ob zelum typiam amoris, tum quia quaelibet praetendit domus gubernationem integrè sibi deberi: tollit aequalitatem huius contractus; siquidem quaelibet vxor integrè se tradit viro, secus vir cum

DISPUTATIO III.

De bono coniugij, illiusque ratione.

ONIVGVV plura secum affert bona, de quibus S. August. librum edidit, cuius titulus est de bono coniugij, ea tamen sub iis capitibus comprehenduntur, quod sit vnus non plura, illudque insolubile, aptum ad sobolem gignendam, concupiscentiam sedandam, patiens obligationem coeundi, similitaque habitandi. De quibus omnibus sigillatim dicemus, ac tandem qualiter matrimonium, quod a principio irritum, & nullum factum est, ratificari possit.

PVNCTVM I.

De vnitare Matrimonij.

1 Vnitati matrimonij non obstat, quod dissoluto vinculo per mortem aliud contrahatur.

2 Vnitati matrimonij obstat pluralitas vxorum.

padre, o fígale maldad de su cuerpo [Et] leg. 1. extenditur ad filios. Verum leges hae per 1.8. tit. 7. part. 6. cotre ete sunt si quidem ibi dicitur. [Mas] si por aliqua otra racon qualquier que no fuele de las sobredichas en estas leyes des heredade el padre a su hijo, nouladria el tal desheredamiento.] Et ita tenet Sanch. lib. 4. disp. 2. Molin. Theol. tract. 2. de iustit. disp. 176. pag. 109.

13. Dubitant autem Doctores, & merito, An leges hae, & aliae similes loquentes de penis appositis contrahenti matrimonium contra rationabilem voluntatem parentum Iure Canonico sint abrogatae. Affirmant abrogatas esse Panormit. alisque rellatis Couarru. 2. p. de matr. cap. 3. §. 8. num. 5. Cuiac. 3. de serm. cap. 6. Azor. 1. p. lib. 5. in iust. cap. 2. §. pag. 473. Sanch. lib. 4. disp. 2. §. num. 2. Vazquez disp. 4. de matr. cap. 2. numero 24. Galpar Hurtado. disp. 6. de iustit. §. num. 3. Moutentur, quia Ius Canoniceum summam libertatem in matrimonio contrahendo requirit, idoque penam sponsalibus appositam annullat. *de sponsal. de hereditate* autem grauilima pena est libertati matrimonij maxime obstant. Praterca condere leges circa matrimonium, & de illarum obseruatione iudicium ferre potestatis Ecclesiasticae est, non civilis. *cap. 1. cum de Ordine cogniti. & capite causam et 2. Qui filij sint legitimi. cap. de sponsalibus.*

14. Verum contraria sententia mihi probabilior est, quam defendunt Iohes Clarus *pract. q. 82. num. 12. Sotus in d. d. 29. q. 1. ad 4. Ant. Gomez ad leg. 19. Tauri, num. 2. Molina Iesuita tract. 2. de iustit. disp. 176. num. 24. pag. 103. Ferdinand. Rebell. de matr. qui §. 14. sect. 3. Petr. Gregor. lib. 1. serm. cap. 3. num. 2. Basil. Fonce. lib. 2. de matrim. cap. 1. numero 29. & alij plures ab eisdem relati Mouteur, qui appositio penae filiae nubenti contra voluntatem parentum rationabilem, maxime si nubit indigno, & luxurioso vitam degat, non est causas matrimoniales iudicare, neque matrimonij contractum impedire, sed bono filiorum prouidere, & coniugij abusu impetire, inimicitias, odia, & dissensiones vitare, quae regulariter ex matrimonio contra voluntatem parentum intro omni solent. Adde hanc exheredationem non penam, sed penam negationem esse iudicandam, quippe filius iure naturae solum debent alimentaria, quae illis ad vitam necessaria funtione: harriditas autem, & successio iure postico est introducta. Merito ergo ius ipsum posticum praedictam successio nem denegare potest filius voluntati parentum iusta iure tam graui contradicentibus, si uel solent maioribus denegari iis qui in parces nuptias contrahunt.*

15. Hinc contraria ratio soluta manet, nam esto exheredatio penam sit, non tamen est constituta ad impediendum matrimonium, sed ad impediendum illius abulum. Neque Textus in *cap. summa, de sponsal.* nobis aduersatur, ibidemini prohibetur pena conuentionalis apposta recedentibus a matrimonio vtrouque contracto, ex qua prohibitione non licet inferre prohibita esse penam appositam nubentibus contra naturam voluntatem parentum, quia haec appositio penae nullum matrimonio praedictum affert, sed potius eius finem promouet, & contrahentium bono, Reipublicaeque paci consulit.

16. Causae autem iustae, ut filia a parentibus exheredari possit, succedunt ut ei alimenta denegentur, prater ea quae ad vitam sustentationem sunt necessaria, ut recte docuit Molin. *de iustit. disp. 16. §. in fine. & disp. 176. n. 20. pag. 109. Quinimo tenent Molina Turista, lib. 2. de primogen. cap. 16. num. 3. & probabile reputat Sanch. lib. 4. disp. 26. num. 1. licitum esse praedictae filiae alimenta denegare. Sed rectius Couarru. 2. p. de matr. cap. 3. §. 8. n. 17. Sanch. lib. 4. de matr. disp. 26. n. 1. Molin. Theolog. *supra.* Gutier. de matr. cap. 7. §. num. 4. contrarium firmant, ita quod alimenta iure naturae debita sunt quae denegari non debent ob id quod licite filij praestare possunt.*

17. Filiae vero minori 25. annis nubenti absque patris consensu, & sine promissione dotis non tenetur parer dotem constitutur, etsi digno nubat, si aliunde habet bona, quibus sustentari possit, ut probabiliter defendit Couarru. 2. p. decret. cap. 3. §. 8. num. 8. Sanch. disp. 26. num. 17. Colligiturque ex leg. 8. tit. 1. part. 4. Eo quod tuerentiam debitam patri non habuit. Sed contrarium satis probabile est, siquidem dos non solum ad vitam sustentationem conceditur, sed ut onera matrimonij portari possint facilius iuxta Textum in *cap. saluati ter. de iustit.* At pater tenetur dotare filiam, etiam si aliunde habeat alimenta, & dotem non promiserit, ut docet Glossa in *cap. de raptoibus, in fine §. 6. q. 1. & decidi videtur leg. 8. tit. 1. part. 4. ibi: [El] padre quando casa suya en su poder, quier a ella algo de luyo o de otra parte o non tenendo es el padre de la casa, & de la dotar.] Ergo ipsa nubens digno recte negotium patris gessit, fecit enim quod ipse pater facere tenebatur. Non ergo conuenit potest de matrimonio contracto ad filia absque eius consensu, & consequenter nec penam priuationis dotis luere debet.*

18. Verum si filia maior sit 25. annorum, etiam in digno absque patris consensu nubat, tenetur parer eam dotare, quia ipsi patri tribuendum est quod indigno nupserit, cum tam

longo tempore matrimonium distulerit: fauetque lex regia *5. tit. 7. part. 6.* Et tradit alius rellatis Sanch. *dicta disp. 26. num. 17.* Quod tuerentiam limitandum, ut solum concederetur dos necessaria ad vitam sustentationem tam ipsius, quam viri, quia licet culpam metalem in contrahendo matrimonio cum indigno non commiserit, ac commisit civilem, & polinac graui nota parentem, & familiam afficiens, ob quam causam merito potest priuari alimentis, & dote, quae nec promissa est, nec iure naturae debetur, ut bene iudicat Sanch. *num. 18. in fine. Vide Couarru. & Gutier. & Molinam loc. alleg.*

PUNCTVM XIII.

De matrimonio clandestino.

§. I.

Quid sit matrimonium legibus Ciuilibus, Ecclesiasticisque punitum?

- 1. Duplex est species matrimonij clandestini.
2. Quae sit differentia inter has species?
3. Matrimonium omnis denunciacionibus culpabiliter celebratum penae clandestini matrimonij iussit.

1. Etsi aliqui Canonista plures species matrimonij clandestini enumerent, verior sententia affirmat solum duplicem speciem legibus ciuilibus, Ecclesiasticisque punitam enumerandam esse, nempe si matrimonium fiat sine Parocho, vel testibus, vel si fiat omnis denunciacionibus, ut bene comprobant Sotus in d. 18. q. 1. art. 1. paulo post princ. Salzedo in *pract. crimin. c. 3. in princ.* Sanch. lib. 3. disp. 1. n. 3. Gutier. lib. 2. *pract. q. 4. num. 13. & de matr. c. 5. num. 1.* Coulin. disp. 27. in princ. Neque ab hac clandestinitate excusatur matrimonium publice celebratum si ei Parochi, vel testium praesentia, denunciacionumque praemissio desit, quippe est factum omnibus a iure requisitis, quod sufficit, ut clam factum esse dicatur iuxta doctrinam Barr. in *leg. in. in princ. vers. qualiter ff. de ritu nuptiar.* Et tradit Glossa *cap. fin. verbo, clandestina, de clandestina. disponat. sit cap. 2. verbo publice. Qui filij sint legitimi.* Et docuit Gutier. lib. 2. *pract. q. 4. sub num. 3. Et de matr. cap. 5. num. 7.*

2. Inter has species clandestini matrimonij duplex est differentia; Prima, & praecipua, quod matrimonium sine Parocho, vel testibus contractum illis in locis, in quibus non habent Concilium publicatum est nullum est, & irritum; secus vero contractum omnis denunciacionibus. Secunda differentia est, quod penae impositae tum in leg. 49. Tauri exheredationis, quae est lex *1. tit. 1. lib. 5. recopilat.* tum in aliis antiquis [Textibus] *de clandestina. de sponsal.* locum non habeant comparatione matrimonij clandestini, quod nullum est, quia spectabant matrimonium clandestinum, quod verum matrimonium esset, non vero matrimonium quod nullum est, nullamque obligationem parit, ut recte considerantur Did. Perez, *1. tit. 1. lib. 5. ord. si item solent. Palacios Rubios leg. 49. Tauri. n. 3. & 4. Et ibi Castillo n. 17. Matienzo leg. 1. tit. 1. lib. 5. recopilat. gloss. 7. in fine. Et ibi Azucedo, n. 46. Molina le uita, t. 1. tract. 2. disp. 179. §. obserua. Sanch. lib. 3. disp. 2. num. 5. Gutier. lib. 2. *pract. q. 4. n. 1. & de matr. c. 5. num. 3. aduersus Gratian. reg. 83. num. 11. & reg. 194. num. 9. Zeuallos in pract. qq. q. numero 13.**

3. Matrimonium vero praesente Parocho & testibus celebratum omnis culpabiliter denunciacionibus, quia ex communi sententia clandestinum est, penas omnes contrahit, quae matrimonio clandestino iure antiquo impositae erant, ut colligitur ex *cap. fin. §. si quis vero de clandest. de sponsal.* ibi enim matrimonium clandestinum appellatur, cui monitiones non praemittuntur. Neque a Concilio Trident. hac in parte aliquid mutatum est, quin potius confirmatum *cap. 1. c. 5. sess. 24. de reform. matrim.* illis verbis: *Et Lateranens. Concilij vestigiis in heredo.* Et tradit alius rellatis Sanch. lib. 3. *de matr. disp. 1. num. 7. Gutier. lib. 2. pract. quae §. 4. num. 8. & de matrim. cap. 5. num. 5.* Quae propter filij nati ex praedicto matrimonio illegitimi censendi sunt ex Textu in *cap. cum in iudicio. §. si quis vero, de clandest. de sponsal.* sicuti pluribus rellatis docet Zeuallos in suis *qq. pract. q. 697. num. 4. Sanch. lib. 3. disputat. 1. num. 12. Gutier. cap. 5. de matrim. num. 8.* Sed vide quae diximus 2. part. tract. 13. *de benefici. disp. 4. pract. 1. §. 1. & leg. & quae sunt dicenda §. vlt. huius Puncti.* vbi de penis clandestini matrimonij.

Dixi omnis culpabiliter denunciacionibus, quippe si ex dispensatione Episcopi, vel alias ob causam urgentem omni tranatur, matrimonium clandestinum censendum non est, nec clandestini matrimonij penis afficiendum, ut bene aduertit Sanch. lib. 3. *disp. 1. n. 3. Gutier. de matrim. cap. 5. num. 4.*